

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petra Peřínková

**Postavení věřitelů zůstavitele v pozůstalostním
řízení**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12. 3 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 145 666 znaků včetně mezer.

V Praze dne 12. 3. 2019

.....

Petra Peřínková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za odborné vedení, věcné připomínky a cenné rady při vypracování této práce. Také bych chtěla poděkovat všem svým blízkým a rodině za bezmeznou podporu během celého studia.

OBSAH

ÚVOD	1
1. DĚDICKÉ PRÁVO V OBECNÉ ROVINĚ	3
1.1 Dědické právo jako absolutní majetkové právo	3
1.2 Dědictví a pozůstalost.....	4
2. HISTORIE A GENEZE	8
3. PROSTŘEDY OCHRANY VĚŘITELE	13
3.1 Dluhy postihující dědice	13
3.2 Separatio bonorum	18
3.3 Závěra pozůstalosti.....	22
3.4 Náhradová pohledávka	24
3.5 Solidárnost ručení nabyvatele a zcizitele u zcizení dědictví.....	27
3.6 Soupis pozůstalosti	28
4. ÚČAST VĚŘITELE V POZŮSTALOSTNÍM ŘÍZENÍ	32
4.1 Vyhledání aktiv a pasiv.....	33
4.2 Konvokace a vyzoomění věřitelů.....	34
4.3 Sporné pohledávky	36
4.4 Promlčení pohledávky.....	37
4.5 Neuplatněná pohledávka	38
5. MODERACE ODPOVĚDNOSTI DĚDICE ZA DLUHY ZŮSTAVITELE	40
5.1 Výhrada soupisu pozůstalosti.....	40
5.2 Odúmrť	44
6. LIKVIDACE POZŮSTALOSTI	47
ZÁVĚR	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ	63

ABSTRAKT	64
NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE	65
ABSTRACT	66
KLÍČOVÁ SLOVA/ KEY WORDS	67

ÚVOD

Následující diplomová práce pojednává o postavení věřitelů zůstavitele v pozůstalostním řízení dramaticky odlišným oproti úpravě před 1. 1. 2014. Vzhledem k pojetí dědického práva a s tím spojených institutů v úpravě občanského zákoníku z roku 1963 bylo potřeba, aby po obnovení soukromého vlastnictví nastaly změny, které by pokryly daný rozdíl i v řízení o pozůstalosti. Možnosti věřitelů jak chránit své pohledávky byly rozšířeny. Zároveň však byla rozšířena odpovědnost dědiců zůstavitele za jeho dluhy. Do úpravy byla zavedena celá řada nových, či staronových institutů, jako je například výhrada soupisu pozůstalosti nebo odloučení pozůstalosti. Kromě aktuální zákonné úpravy jsem ke zpracování používala zdroje v podobě judikatury, komentářové a jiné odborné literatury a také články. Během zpracování této diplomové práce jsem se vypořádávala s celou řadou názorů odborné veřejnosti, které byly často odlišné, či dokonce zcela protichůdné. Celá řada odborníků například nesouhlasí se zavedením neomezené odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. V rámci práce jsem se snažila tyto názory zanalyzovat a najít dle mého názoru nejlepší možné východisko.

Důvodem výběru tohoto tématu byl můj dlouhodobý zájem o právo dědické a jednotlivé instituty spojené právě s odpovědností dědiců za dluhy zůstavitele. V rámci osobního života a své činnosti *pro bono* jsem se mnohokrát setkala s touto problematikou a případy, kdy dědici nevěděli o následcích svého chování v pozůstalostním řízení. I proto jsem se rozhodla pro detailnější nastudování daných institutů a zpracování je pro účely diplomové práce. Vzhledem k rozsahu dané problematiky, která zasahuje prakticky do všech odvětví práva, jelikož smrtí člověka jsou postiženy vztahy ve všech těchto odvětvích, však nebylo možné v této práci dané téma zcela vyčerpat. Cílem práce je analýza momentální právní úpravy přechodu dluhů, jež jsou součástí pozůstalosti a to z pohledu věřitele, i dědice, jakož i problémů, které se v praxi objevují.

Diplomová práce je členěna do šesti samostatných kapitol. První kapitola se věnuje vymezení dědického práva jako součásti absolutních majetkových práv, tedy práv působících *erga omnes*. Zároveň vymezuje pojmový rozdíl mezi dědictvím a pozůstalostí, jež byl do občanského práva zaveden s účinností aktuálního občanského zákoníku, a s důsledky této změny. Druhá kapitola se věnuje genezi přechodu dluhů zůstavitele na dědice a postavení věřitelů v dobách minulých. Historická kapitola shrnuje jak úpravu hmotněprávní, tak úpravu procesněprávní, bez které by celé dědické (dnes pozůstalostní) řízení nemohlo vůbec probíhat. V rámci stěžejní třetí kapitoly jsem zanalyzovala možnosti věřitelů pro ochranu jejich pohledávek v řízení

o pozůstalosti. Kapitola postupně rozebírá jednotlivé instituty, ať už upravené právem hmotným, nebo procesním, sloužící k lepšímu postavení věřitelů při smrti jejich dlužníka a v problematickém řízení o pozůstalosti. Kapitola čtvrtá nastiňuje účastenství věřitelů a kroky dědiců, správce pozůstalosti, či jiných osob v rámci řízení o pozůstalosti, díky kterým se věřitelé o probíhajícím řízení mohou dozvědět a stát se tak jeho součástí. Současně s tím rozebírám některé druhy pohledávek věřitelů, se kterými bývají často spojeny nepříjemnosti. Předposlední kapitola se věnuje možnostem dědiců, jak naložit s jejich dědickým podílem, mají-li podezření, že je pozůstalost předlužena, či o ni nemají žádné informace, případně jsou pouze ostražiti a chtějí svou odpovědnost za dluhy zůstavitele omezit. V této kapitole se také věnuji institutu odúmrti, tedy odpovědnosti státu jakožto dědice za dluhy zůstavitele. Finální kapitola pojednává o likvidaci pozůstalosti jakožto hlavním způsobu vypořádání s předluženou pozůstalostí. V rámci kapitoly jsem se snažila provést čtenáře celým řízením o likvidaci pozůstalosti a ukázat osud pohledávek věřitelů dlužníka, jehož pozůstalost jest předlužená.

Tato práce je dokončena podle stavu právní úpravy ke dni 8. 3. 2019.

1. DĚDICKÉ PRÁVO V OBECNÉ ROVINĚ

1.1 Dědické právo jako absolutní majetkové právo

Již zapomenuty jsou doby římského práva, kdy rozdíly byly striktní a ozývají se kritiky proti rozlišování relativních a absolutních práv.¹ Jedna z největších person právní teorie Viktor Knapp ve svém díle² poukázal na fakt, že i relativní právní vztahy jsou vždy absolutními a všechny občanskoprávní vztahy jsou absolutní, přičemž některé jsou zároveň relativní. Nicméně toto rozlišování zůstává i nadále požíváno. I proto je nesmírně náročné tuto oblast práv upravit v psaném kodexu. S tímto problémem se vypořádával i občanský zákoník, který jasně stanoví, že ustanovení týkající se věcných práv se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného,³ což ukazuje nelehkost úpravy daného tématu. Ačkoli je komentářem⁴ nabízen pozitivistický pohled na tuto problematiku a jednoduše za absolutní práva brát ta, která jsou upravena v hlavě III. OZ, jen stěží lze toto prosté řešení brát vážně. Pouze dvě skupiny právních norem mají sílu působnosti *erga omnes*, tedy že rozsah působnosti se vztahuje proti všem. První skupinou jsou věcná práva (*iura in rem*), obsahující úpravu základních otázek vztahující se k věcem, jako komu věc patří, případně s kým ji kdo spoluvlastní, kdo má právo věc užívat a tak dále. Právo dědické jest druhou, obsahově užší skupinou absolutních majetkových práv. Stejně jako v ostatních právních odvětvích i zde je základ ústavněprávní. Konkrétně pro dědické právo podstatný článek 11 odst. 1 *in fine* LZPS, v němž zákonodárce dědění doslova zaručuje. Tato jistota je stejně důležitá jako to, že každý má právo vlastnit majetek. Po dobách pro soukromé vlastnictví nepřátelských, které byly současně nepřátelské i pro právo dědické, je potřeba v nejvíce esenciálních předpisech tuto část upravit a ujistit její adresáty, že tyto práva jsou jim zaručena. Systematická úprava občanského zákoníku od sebe odděluje majetková práva absolutní a majetková práva relativní, kdy na místo první jsou postavena právě majetková práva absolutní. Ustanovení § 976 OZ určuje, že i z těchto absolutních práv však existují výjimky. Ty mohou být stanoveny pouze zákonem. Stejně tak pouze zákon upravuje, která z těchto subjektivních práv k majetku jsou absolutní a určuje tak numerus clausus absolutních práv, který nelze nad rámec zákona nijak rozšířit. Poslední

¹ HORÁK, O. a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 38.

² KNAPP, V.; LUBY, Š. *Československé občanské právo. Svazek I*. 2. Vydání. Praha: Orbis, 1974. s. 271.

³ Srov. ustanovení § 979 OZ.

⁴ SPÁČIL, J. *Občanský zákoník III: věcná práva (§976 – 1474): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1.

všeobecné ustanovení absolutních majetkových práv zase dává možnost výjimky z kogentnosti úpravy absolutních majetkových práv, pouze pokud to zákon dovolí. Případná odlišná sjednání tedy budou účinná pouze mezi kontrahenty (*inter partes*).⁵ V tomto tkví hlavní rozdíl mezi relativními a absolutními majetkovými právy, jelikož relativní majetková práva jsou postavena na principu autonomie vůle stran, kontrahenti si tak mohou v závazcích dohodnout vše, co není zákonem zakázáno. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že mezi hlavní zásady práva dědického patří především zásada zachování hodnot, jež zůstavitele vede k péči o majetek sloužící pro další generace a pak také zásada v přechodu majetku na jednotlivce, tedy zajištění přechodu pozůstalosti na zůstavitelovi skutečně blízké osoby. V dědickém právu nalezneme i další stěžejní zásady, a to jak zásadu pořizovací volnosti sloužící k tomu, aby se zůstavitel mohl svobodně rozhodnout, komu odkáže, kdo nabyde jeho jmění, tak zásadu univerzální sukcese, která má za následek přechod všech práv a povinností náležející zůstaviteli na jeho dědice. Ovšem i ze zásad absolutních majetkových práv existují určité výjimky, a to například institut nepominutelného dědice u první jmenované zásady (eventuální vydědění můžeme nazvat výjimkou z výjimky) a výhradu soupisu u dědiců, či pro tuto práci důležitý institut *separatio bonorum* jakožto možnost ochrany věřitele.⁶

1.2 Dědictví a pozůstalost

Oproti předchozím dvěma občanským zákoníkům má současný občanský zákoník ještě jednu novotu a tou je rozdělení pojmů dědictví a pozůstalost. Definici těchto dvou pojmů zákonodárce bystře umístil hned do úvodního ustanovení úpravy dědického práva, tedy do ustanovení § 1475 OZ. Pozůstalostí je celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci, čímž je myšleno například právo na bolestné, byl-li nárok ještě za života zůstavitele zažalován nebo se připojil s nárokem k trestnímu řízení jako poškozený, či byl smluvně uznán. Naopak část pozůstalosti ve vztahu k dědici je dědictvím. Dědictví je tedy pouze díl pozůstalostního jmění, ovšem není vyloučena situace univerzálního dědice, kdy objem dědictví bude se rovnat objemu pozůstalosti. I v tomto případě se však stále bude jednat z pohledu dědice o jeho dědictví a z pohledu zůstavitele o jeho pozůstalost. Inspirací rozdělení těchto dvou pojmů byl nepochybně o.z.o., kde pozůstalost byla upravena

⁵ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 191.

⁶ HORÁK, O. a kol. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 39.

v ustanovení § 531 jako souhrn práv a závazků zemřelého, pokud se nezakládají na poměrech pouze osobních a dědictví o.z.o. definoval v ustanovení § 532 jako pozůstalost ve vztahu k dědici. Jakkoli se může zdát toto pojmové rozlišení nadbytečné a často se najdou názory, že mezi významem pozůstalosti a dědictví není faktický rozdíl, je tomu přesně naopak. O dědění se totiž například nejedná v případě, kdy zůstavitel zanechal majetek tzv. nepatrné hodnoty. Tento neurčitý právní pojem se určuje dle doby, kdy došlo ke smrti zůstavitele. Současná praxe považuje za majetek nepatrné hodnoty pozůstalost do výše 15 000 Kč. V tomto případě se pozůstalost přenechá osobě, jež vypravila zůstaviteli pohřeb, jestliže s tím daná osoba vysloví souhlas. Nestává se tak tedy dědicem, ale nabyvatelem pozůstalosti a příslušný soud následně řízení o pozůstalosti zastaví. Druhým důvodem, proč nerozlišování těchto pojmů bylo trnem v oku civilním odborníkům, byl fakt, že odúmrt' (*caducum*), nebyla považována za dědictví. V situaci, kdy zůstavitel neměl dědice, se tak pozůstalost stala věcí ničí (*bona vacantia*) a stát ji ze své svrchovanosti přijal za svou. Tuto teorii ve svých právních rádech ctí například Francie (*droit de saisie*), či Rakousko. V České republice, respektive Československu se však názory na to, zdali se jedná o nárok dědickoprávní, či o opatření veřejnoprávní povahy rozcházely. Autoři dřívější doby Rouček a Sedláček⁷ považovali právo státu na odúmrt' za právo okupační, právě z jeho již zmíněné svrchovanosti. Kučera⁸ je zase přesvědčen, že odúmrt' jde tzv. zvláštní způsob nabytí majetku státem, který nelze ztotožnit s dědáním. Naopak Bystrický byl již v době své tvorby za účinnosti OZ 1964 toho názoru, že odúmrt' je nárokem dědickoprávním, vzhledem k tomu, že splňuje veškeré znaky dědické posloupnosti, jelikož na stát přejdou společně s pasivy i aktiva. Došlo-li by k následnému zjištění, že zde existuje pravý dědic, přísluší mu stejná ochrana, jakoby odúmrt' nikdy nenastala.⁹ S příchodem současného občanského zákoníku však zákonodárci v ustanovení § 1634 přesně upravili postavení státu a ten získal postavení zákonného dědice, respektive zákonného dědice, jež uplatnil výhradu soupisu¹⁰ a odúmrt' je tedy nárokem dědickoprávním. Veškeré pochybnosti o této změně byly navíc potlačeny zněním důvodové zprávy¹¹, ve které se uvádí, že nová úprava opouští koncept státní svrchovanosti v rámci odúmrti, jelikož se jedná o úpravu

⁷ HARTMANN, A.; ROUČEK, F.; SEDLÁČEK, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3 (§§ 531 až 858)*. Praha: Linhart, 1936. Komentáře velkých zákonů československých. s. 389.

⁸ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009. s. 345.

⁹ BYSTRICKÝ, R. *Příručka mezinárodního práva soukromého (učební text pro právnickou fakultu)*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. s. 152.

¹⁰ Podrobnosti viz. kapitola 5. Moderace odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele.

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

zastaralou. Preference směřují k tomu, aby dědictví zůstalo v rukou soukromých, a i proto byl rozšířen výčet tříd zákonných dědiců. Postavení zákonných dědiců v případě odúmrti tak mají například Španělsko, Polsko, nebo Maďarsko. Důležité také je, že díky tomuto jasnému vymezení se bude jednat o věc se statutem dědickým a v případě určování rozhodného práva použije úprava kolizního ustanovení § 76 zákona ZMPS a ne ustanovení § 69, či § 70 ZMPS.¹²

Slavný citát Salvia Iuliana shrnuje dědictví takto: „*Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum ius quod defunctus habuerit.*“, tedy: „Dědictví není nic jiného, než nastoupení do veškerých práv zůstavitele.“ Nelze jinak, než mu dát za pravdu. Dědic vstoupí do veškerých práv zůstavitele, jež mají původ v jeho jednání za doby jeho života a s nimi spojenými aktivy. Ustanovení § 1475 odst. 2 *in fine* OZ mluví o výjimce týkající se práv a povinností vázaných výlučně na osobu zůstavitele. Za právo spadající do této skupiny se považuje například bolestné, které se však stalo předmětem rozporu. V případě nároku na bolestné se rozchází odborná literatura. Někteří autoři¹³ jsou přesvědčeni o tom, že je nedůležité, zdali byly tyto nároky uplatněny ještě před smrtí zůstavitele či nikoli, neboť v ustanovení § 2009 OZ není tento zánik práv nikterak upraven, na rozdíl od úpravy obsažené v ustanovení § 579 OZ 1964, která výslovně stanovovala, že smrtí věřitele zaniká právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění. Oproti tomu důvodová zpráva k OZ uvádí, že například bolestné, či zůstavitelovo právo na satisfakci v penězích přechází v rámci pozůstalostního řízení na dědice pouze v případě, že bylo již za života zůstavitele uznáno, či zažalováno.¹⁴ S tímto názorem se ztotožnil i Nejvyšší soud České republiky, který se vyslovil, že nárok na bolestné uplatněný za života přechází na dědice zůstavitele.¹⁵ Dle mého názoru by bylo poněkud nesmyslné vykládat ustanovení § 1475 odst. 2 v souladu s výše uvedenými autory,¹⁶ jelikož bolestné je věc spojena čistě s osobou, již byla bolest způsobena, a pokud daná osoba neuplatnila nárok na něj, nemohl tento nárok na bolestné přejít na dědice.

Je důležité si uvědomit, že v rámci principu univerzální sukcese přejdou v rámci pozůstalostního řízení na dědice, který dědictví přijme, téměř všechna práva, ale i povinnosti, jež jsou součástí pozůstalosti. Smrtí dlužníka totiž jeho povinnost k plnění nezanikne, ledaže

¹² KUČERA, Z. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a související předpisy*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2014. s. 124-126.

¹³ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 1.

¹⁴ Důvodová zpráva k ustanovení § 1475 OZ.

¹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018.

¹⁶ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 1.

jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem dle ustanovení § 2009 OZ. Bude se tak jednat o závazky spojené s osobností zůstavitele a jeho schopnostmi, jako jsou převážně smlouva o dílo a její inominátní poddruhy. Případná majetková práva a povinnosti vycházející z této smlouvy se pak následně vyřeší v pozůstalostním řízení. Dluh jako takový je předmětem závazku, kdy jedna strana má k plnění povinnost a druhá oprávnění toto plnění vyžadovat. Může se tak stát na základě zákona (*ex lege*), ze smlouvy (*obligationes ex contractu*), z protiprávního jednání (*obligationes ex delicto*), či z jiných právních důvodů (*obligationes ex variis causarum figuris*) jako je kvazikontrakt, nebo kvazidelikt. Právo dědické je součástí práva soukromého, které se vyznačuje především tím, že postavení stran je rovnocenné. To ovšem neznamená, že součástí pozůstalosti a také pak dědictví budou pouze dluhy soukromoprávního charakteru. Do pozůstalosti mohou patřit také dluhy s původem v právu veřejném, i když jejich přechod logicky nebude vycházet z úpravy občanského zákoníku.¹⁷

S příchodem nové úpravy došlo také k terminologickému rozdělení pojmů řízení o pozůstalosti a dědickým řízením. Občanský zákoník používá pojem dědické řízení a to konkrétně v devíti ustanoveních, zatímco zákon o zvláštních řízeních soudních používá pojem řízení o pozůstalosti. Důvodová zpráva k zákonu o zvláštních řízeních soudních uvádí, že vzhledem k vymezení pojmů pozůstalost a dědictví bylo potřeba i změnit název celého řízení právě na řízení o pozůstalosti. Osobně se ztotožňují s názorem Bartoše,¹⁸ který tvrdí, že řízení o pozůstalosti je ve skutečnosti spor o dědictví jednotlivých dědiců o část pozůstalosti, která zůstává více méně neměnná a proto by mělo řízení nést název dědické.

¹⁷ Podrobnosti viz. kapitola 4. Prostředky ochrany věřitele v řízení o pozůstalosti.

¹⁸ BARTOŠ, J. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam. 2013, č. 6, s. 16-21.

2. HISTORIE A GENEZE

Historie dnešní úpravy dědického práva a postavení věřitelů v něm se vcelku logicky začíná psát v právu římském, stovky let před naším letopočtem. Důležitá dnes však je hlavně doba pre-socialistická, tedy období účinnosti Rakousko-Uherského občanského zákoníku Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, v Českém království známý jako císařská patent č. 946/1811 JGS, obecný zákoník občanský (dále také jen „o.z.o.“), účinný od 1. 1. 1811 do 31. 12. 1950¹⁹, který jako první celkově upravoval právo občanské. Tento zákoník upravoval dědické právo v ustanoveních §§ 531 až 824, které byly rozděleny do osmi hlav, čímž se rozsáhlostí úpravy blíží dnešnímu rozsahu. Odlišnost od dnešní úpravy je především v momentu přechodu práv a povinností na dědice. Ctila se totiž tzv. adiční zásada upravená v ustanovení § 799 a § 823, kdy dědic se musel o svůj dědický podíl přihlásit přihláškou a výslovně jej přijmout a nepřecházel na něj *ipso iure* v okamžiku smrti zůstavitele, ale až rozhodnutím soudu o odevzdání pozůstalosti dědici, či dědicům. Pozůstalost tedy mezi smrtí zůstavitele a adicí dědicem měla podobu ležící pozůstalosti tedy tzv. *hereditas iacens*. Součástí jmění pozůstalosti byla cena jmění a zároveň tzv. součástky pozůstalosti, které se dále dělily na a) poměry veřejné, b) poměry rodinné a za c) poměry čistě majetkové. Pasiva jsou obsažena převážně v třetí zmíněné skupině součástí.²⁰ Podobnost s dnešní úpravou ovšem najdeme v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. Dědic, jak je zmíněno již výše, vstupuje do pozůstalostního řízení přihláškou dědickou, v níž má kromě povinnosti určit, zda mu dědictví připadá podle posledního poručení, podle platné smlouvy dědické nebo podle zákona a také je nutné, aby obsahovala explicitní vyjádření, zdali dědictví přijímá a povinnost se vyjádřit, děje-li se tak bezvýhradně, nebo s výhradou právního dobrodiní soupisu.²¹ I tento institut má své kořeny v římském právu, kdy Justinian umožnil, aby dědic vyhradil si tzv. dobrodiním inventářem ručení obmezené a tím moderoval onu bezmeznou povinnost odpovědnosti za dluhy zůstavitele.²² Přihlásili-li se dědicové k dědictví bezpodmínečně, ztratili tím nejen možnost vyhnout se hrazení případných zůstavitelových dluhů pouze do výše nabytého dědictví, ale také již nemohli žádat soud o zřízení soupisu (dnešní soupis pozůstalosti, blíže v kapitole X). Ten byl naopak, pokud bylo dědicem k řízení o pozůstalosti přistoupeno

¹⁹ BÍLEK, P.; ŠEŠINA, M. *Dědické právo v předpisech let 1925 – 2001*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 3.

²⁰ TILSCHE, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 54 – 63.

²¹ Ustanovení §§ 799 - 800 o.z.o.

²² TILSCHE, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 32.

příhláškou podmíněnou proveden automaticky.²³ V ustanovení § 803 o.z.o. je výslovně stanoveno, že zůstavitel nemůže toto právo dědici odejmout stejně jako právo zřízení soupisu. Ustanovili-li si vzdání se tohoto práva strany dědické smlouvy uzavřené mezi manželi, nepřihlíželo se k tomuto ujednání. Obdobnou úpravu nalezneme dnes v ustanovení § 1674 OZ 2012 s tím rozdílem, že se neúčinnost vzdání se výhrady soupisu v případě dědické smlouvy nevztahuje pouze na manžele, ale na všechny osoby tuto smlouvu uzavírající.

Obecný zákoník občanský rovněž upravoval možnosti oddělení pozůstalosti od jmění dědicova tedy dnešní odloučenou pozůstalost svorně latinsky nazývanou *separatio bonorum*. Obával-li se dědic, či odkazovník splynutí dědictví s majetkem předluženého dědice, mohli se soudně domáhat oddělení od dědicova jmění, soudní úschovy, či správou opatrovníkem. Učinil-li však věřitel tuto výhradu, mohl se uspokojit pouze z dědického podílu daného dědice i v případě, že byla přihláška dědická bezvýhradná.²⁴ Soulad s dnešní úpravou je tedy v tomto institutu více než patrný včetně následné nemožnosti uspokojení pohledávky z jiného majetku dlužníka.²⁵

Kromě většího rozsahu práv v rukou věřitelů, byla v ustanoveních §§ 813 - 815 o.z.o. upravena také možnost dědice ke svolání věřitelů známé jako konvokace. Nebyl-li si dědic či ustanovený opatrovník jist, že se přihlásili všichni věřitelé, nebo čistě z obezřetnosti, mohl požádat soud o vydání vyhlášky se stanovenou lhůtou pro věřitele, aby se přihlásili a doložili své pohledávky. Tímto krokem se dědic bránil případným pozdějším přihláškám věřitelů, jelikož ti nepřihlášením pohledávek v době uvedené v konvokační vyhlášce ztratili právo se z pozůstalosti uspokojit, byla-li cena jmění pozůstalosti již vyplacena řádně přihlášeným dědicům. Jedinou výjimku z tohoto pravidla tvořili věřitelé, jejichž pohledávky byly zajištěny zástavním právem, ti nárok na uspokojení stále měli. Dnešní podoba konvokace věřitelů upravena v OZ 2012, se od této nijak závratně neliší, je tedy více než jasné, že právě úprava obsažená v o.z.o. sloužila stejně jako v dalších zmíněných institutech jako inspirace pro úpravu dnešní.

Obecný občanský zákoník zůstal v účinnosti i po rozpadu monarchie díky recepčnímu zákonu, který obsahoval recepční normu s úpravou kontinuity právního řádu.

²³ Ustanovení §§ 801 – 802 o.z.o.

²⁴ Ustanovení §§ 812 o.z.o.

²⁵ Srovnání s ustanoveními §§ 1709 – 1710 zákona číslo 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

Znění článku 2 recepčního zákona²⁶ používá výrazu prozatím, čímž dává najevo, jaké byly úmysly s následným vývojem českého právního řádu. Přípravy rekonstrukce započaly v roce 1920, s tím, že vznikly dva názorové proudy možné úpravy. První stál na tom, že by mělo dojít pouze k přeložení rakouského občanského zákoníku s překladem novel z let 1914-1916 a tzv. manželské novely provedené zákonem č. 320/1919 Sb., zatímco ministerstvo spravedlnosti doporučilo tento překlad uzákonit jako československý občanský zákoník. Odborná veřejnost však tento proces výslovně odmítla a žádala důslednější úpravu občanského práva.²⁷ Ačkoli byl vládní návrh dokončen v roce 1937, nebyl vzhledem k dlouhým jednáním a následujícím politickým událostem přijat.²⁸

Procesní úpravu v období monarchie a poté tedy díky recepčnímu zákonu i za dob první republiky upravovaly dva patenty. Starší patent tzv. nesporný z roku 1854 obsahoval úpravu jednotlivých nesporných řízení včetně hmotněprávní úpravy a později byl doplněn zákonem č. 100/1931 Sb., který upravoval procesní stránku soudního řízení nesporného. Později vydaným zákonem č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, byla upravena řízení sporná. Tento zákon se také použil v určitých případech jako subsidiární úprava v řízení nesporném.²⁹

Změna nastala až v roce 1950, kdy v rámci právníkové dvouletky (1948 – 1950) vstoupil v platnost a následně od 1. 1. 1951 i v účinnost zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník (dále také jen „OZ 1950“), často nazýván „střední“ kodex. Tato změna byla pro civilní právo kolosální. Obsah celého zákoníku byl vměstnán do počtu 570 paragrafů, kdy dědictví se věnovalo padesát tři ustanovení. Pro socialistické civilní právo, které stálo na potlačení soukromého vlastnictví, nebyla větší úprava třeba. Profesor Emanuel Tilsch ve své tvorbě popisuje, že každý útok na soukromé vlastnictví je zároveň útokem na právo dědické.³⁰ Jednotlivá ustanovení v OZ 1950 věnovaná dědickému právu jsou velice strohá. Bylo upuštěno od adičního principu a dědictví tedy přecházelo na dědice v momentě zůstaviteli smrti tedy *ipso iure*. Pro účely této práce je však podstatná změna v rámci postavení věřitele. Pozice byla nyní oslabena hlavně kvůli potlačení bezvýhradného omezení odpovědnosti za

²⁶ Čl. 2. recepčního zákona: „*Všecké dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“.

²⁷ SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 18.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – obecná část.

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – obecná část.

³⁰ TILSCHE, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 15.

dluhy zůstavitele. Maximální odpovědnost za dluhy zůstavitele byla do výše hodnoty dědického podílu daného dědice. Nikdy tak dědic neručil svým vlastním majetkem, jak tomu bylo doposud. V úpravě OZ 1950 nebyla obsažena ani ustanovení upravující např. *separatio bonorum*, čímž tedy došlo k zániku tohoto institutu a dalšímu oslabení věřitelů.

V roce 1950 zároveň vstoupil v platnost zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, jež předchozí právu derogoval a sloučil do jednoho zákoníku, který byl rovněž často nazýván „střední“ občanský soudní řád. Procesní úprava práva procesního byla přibližně stejné strohá a dostačující jako ta hmotněprávní. Tímto zákonem byly upraveny pouze nejnütnější procesní situace objevující se v řízení o pozůstalosti.

Posledním civilním kodexem před nabytí účinnosti OZ 2012 se stal zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník který byl na území Československa a později České republiky účinný od 1. 4. 1964 do konce roku 2013. Úprava dědictví se od předchozí úpravy nijak nelišila. Stále převažoval vliv sovětské zákonodárné moci a neexistence soukromého vlastnictví, tudíž nebylo příliš co dědit. Rozsah dědického práva se vešel do počtu okolo 40 paragrafů a postavení věřitelům v pozůstalostním řízení a jejich možnostem se věnovaly ustanovení tři, včetně předluženého dědictví. I přes značné množství novelizací nebyl tomuto tématu vyhrazen větší prostor a ke změně tedy nedošlo. Úprava to tedy byla zvláště v porovnání s pre-socialistickou chabá a tristně nedostačující. Nicméně i dnes se můžeme setkat s OZ 1964 při řízení o pozůstalosti a to díky přechodnému ustanovení § 3069 OZ 2012, které stanovuje, že při dědění se použije právo platné v den smrti zůstavitele.

Stejně jako právo hmotné, dostalo změny v této době i právo procesní. Nejen, že byl vyhlášen občanský soudní řád, ale v rámci dědického řízení podstatný zákon o státním notářství. Řízení o pozůstalosti v prvním stupni tak přešlo z působnosti soudů na státní notáře, kterým byly případy přidělovány na základě rozvrhu vytvořeného předsedou příslušného krajského soudem na každý kalendářní rok, který byl založen na principu územním, datu narození, či datem úmrtí³¹ (např. ve statutárním městě Opava se sedmi působícími notáři, se příslušnost určuje podle dne v týdne, ve kterém zůstavitel zemřel). Na konci roku 1992 však vstoupil v účinnost zákon č. 264/1992 Sb., který zákon o státním notářství zrušil a s tím i Státní notářství jako takové. Zajímavý je v rámci této úpravy institut dohody o přenechání předluženého dědictví, který byl po následné derogaci zaveden do OSŘ. Od 1. 1. 1993 je tak notářská činnost vedena notářským řádem. Notáři mají funkci soudních

³¹ WAWERKA, K. Co předcházelo historickému datu 1. 1. 1993. Ad Notam. 2018, č. 3, s. 37.

komisařů a řídí celé řízení o pozůstalosti až do momentu předložení návrhu rozhodnutí ve věci soudu. Hlavní úprava řízení o pozůstalosti tak přešla do OSŘ a jednacího řádu pro okresní a krajské soudy.

Již vícekrát zmiňovaný OZ 2012 je převratný, nejen co se úpravy dědického práva týče. Celkový počet ustanovení přesahuje počet 3000 paragrafů, obsahuje široké množství aspektů civilního práva hmotného a došlo díky němu k zrušení značného množství předpisů včetně OZ 1964. Dědické právo dostalo značný prostor a upravuje staronové instituty, jako jsou např. dědická smlouva, svěřenské nástupnictví či rozšiřuje okruh dědických tříd pro případ zákonné posloupnosti. Podstatný vývoj nastal i v rámci postavení věřitelů a dluhů, jež na dědice přechází společně s dědickým podílem. Věřitelé jsou nyní v mnohem silnější pozici, než byli za dob socialistického práva a to hlavně díky opětovnému zavedení bezmezné odpovědnosti za dluhy zůstavitele v případě, že si dědic neučiní výhrady soupisu, či například obnovení odloučení pozůstalosti (*separatio bonorum*).

Zároveň došlo v září roku 2013 také k promulgaci zákona o zvláštních řízeních soudních, jelikož hmotněprávní úprava, ať už se jednalo o OZ 2012, či například zákon o obchodních společnostech přinesla do právního řádu mnoho novot, či upravila již instituty ustálené a bylo tedy zapotřebí harmonizace úprav, pro lepší fungování právního řádu.³² Z ustálené úpravy OSŘ byla tedy vyňata nesporná řízení a zakotvena ve zcela novém zákoníku. Vzhledem k povaze dědického řízení, je logické, že právě i to našlo svou úpravu v ZŘS. Řízení o pozůstalosti je upraveno hlavě III. tohoto zákona a obsahuje mimo jiné i ustanovení týkající se likvidace pozůstalosti, či například evropského dědického osvědčení. Okolo 200 paragrafů, jež se věnují tomuto řízení, je úprava úctyhodná a po letech temna jak je období socialistické často civilisty označováno zcela jistě vítaná.

Celkově je tedy možné rozdělit genezi postavení věřitele v pozůstalostním řízení jak z hmotněprávního, tak z procesně právního hlediska na období pre-socialistické, socialistické a moderní, která se však svou podobou velmi blíží právě úpravě pre-socialistické. Tolik potřebná moderní úprava byla přijata s velkými očekáváními a vzbudila pozdvižení, i když často ne v dobrém slova smyslu. Bylo by však s obdivem a snad i údivem, kdyby se komplexní úprava v takovém rozsahu obešla bez chyb a následných kritiků.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – obecná část.

3. PROSTŘEDY OCHRANY VĚŘITELE

3.1 Dluhy postihující dědice

Změny, jež nastaly v postavení věřitelů s přijetím aktuálního občanského zákoníku, byly přijaty poněkud rozporuplně. Ačkoli byly odůvodněny jednak potřebou harmonizace s úpravou většiny států Evropské unie a také zvýšením ochrany věřitelů zůstavitele, byla odborná veřejnost poněkud skeptická. Postavení věřitelů zůstavitele v pozůstalostním řízení se stalo citelnějším a prostředky, jimiž může chránit své pohledávky, jsou rovněž rozšířeny. Eliáš, který je hlavním autorem nového občanskoprávního kodexu však pevně drží názor, že tato změna byla potřebná a nevyhnutelná vzhledem k podobě odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele v ostatních evropských státech.³³ Je pravdou, že obdobná úprava, jaká je dnes v občanském zákoníku, na evropském kontinentu převládá. Stále je však mnoho zemí, které se drží „tradičního“ pojetí přechodu dluhů na dědice,³⁴ čímž tento argument ztrácí na intenzitě. Druhým argumentem Eliáše je ochrana věřitele a její potřebné rozšíření. Není předmětem sporů, zdali toto rozšíření bylo skutečně na místě, jelikož vzhledem k předchozí úpravě postavení věřitele a celkově dědického práva bylo potřeba rozšířit každou část práva dědického. Nicméně rozsah této změny už je trnem v oku mnoha odborným autorům.³⁵ Přiklonit se na stranu jednu či druhou vyžaduje odvalu, nicméně osobně se kloním spíše opačným směrem než Eliáš. S posílením věřitelů logicky došlo k oslabení dědiců, kteří ačkoli byli často zůstavitelovi nejbližší, nemusí tušit o všech jeho závazcích, ačkoli jsou přesvědčeni o opaku. Může tedy velice lehce nastat situace, kdy osoba dědice kromě ztráty osoby blízké bude kvůli nepozornosti čelit i ztrátě majetkové.

Fakt, že součástí pozůstalosti a následně i dědictví jsou dluhy zůstavitele, není nikterak překvapující. Ovšem rozsah odpovědnosti dědice za tyto dluhy a znalosti týkající se podrobností přechodu dluhů na dědice jsou v široké veřejnosti méně rozšířené, ačkoli měli adresáti zákonů věnující se této tématice dostatečně dlouhou dobu na seznámení se s těmito předpisy. Tato problematika je zakotvena jak v hmotněprávní, tak v procesněprávní úpravě a je potřeba je brát komplexně. Zákon o zvláštním řízení soudním určuje v ustanovení § 171 odst. 1, že aktivem pozůstalosti je majetek zůstavitele, který mu patřil ke dni smrti. Stejně tak

³³ Eliáš, K.; Havel, B.; Bezouška, P. a kol. *Občanské právo pro každého*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 298–299.

³⁴ BRIM, L. *K přechodu dluhů zůstavitele na dědice*. Ad Notam. 2017, č. 4, s. 3-5.

³⁵ Např. Brejlová, K. *Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele*. Ad Notam. 2014, č. 1, s. 12.

jsou součástí pozůstalosti pohledávky a majetková práva, která sice vznikla až po jeho smrti, ale vznikla na základě skutečností, které nastaly za života zůstavitele a náležely by mu, pokud by nezemřel a stejně tak právo na vypořádání společného jmění manželů, které sice bylo zrušeno, zúženo, či zaniklo za doby zůstavitelova života, nedošlo však k jeho vypořádání. Druhý odstavec tohoto ustanovení zase přesněji vymezuje, co se řadí mezi pasiva pozůstalosti. Jsou jimi dluhy zůstavitele, které měl již v době smrti, stejně jako ty dluhy, jejichž původ je v právních skutečnostech, z nichž měl plnit zůstavitel, ale zabránila mu v tom smrt, dále také náklady pohřbu, náklady na zaopatření některých osob a případné další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele a zákon o nich stanoví, že je hradí dědici zůstavitele, hradí se z pozůstalosti, nebo jsou pasivem pozůstalosti.³⁶ Ustanovení § 1701 odst. 1 OZ stanovuje, že dluhy zůstavitele přecházejí na dědice, ledaže zákon stanoví jinak. V odstavci druhém tohoto ustanovení je navíc dědici uložena povinnost v podobě zaplacení pohřbení zůstavitele jako i opatření zůstavitelova hrobového místa, pokud nebyly tyto náklady uhrazeny dle ustanovení § 114 odst. 2 OZ, tedy z pozůstalosti. Občanský zákoník nad to stanovuje v ustanovení § 2009, že smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem.

Nabízí se také vhodnější rozdělování přecházejících povinností zůstavitele na dědice a to na dluhy zůstavitele a ostatní povinné výdaje spojené s pozůstalostí. Druhou skupinu tak budou tvořit tři typy pohledávek. Za první ty, které vznikly se smrtí zůstavitele, a které zákon ukládá uhradit dědicům. Bude se jednat o legáty, povinné podíly nepominutelných dědiců a náklady správce pozůstalosti. Další budou pohledávky, jejichž vznik také nastal po smrti zůstavitele, ovšem hradí se z pozůstalosti, tedy např. náklady na pořízení soupisu pozůstalosti, nebo náklady na splnění odkazů. Poslední jsou případné dluhy, o kterých zákon stanoví, že se jedná o pasivum pozůstalosti, což jsou náklady za sestavení inventáře pro svěřenského nástupce.³⁷

O dluhy zůstavitele, které měl již v době smrti a případně ty, které mají původ v právním jednání ještě za dob zůstavitelova života, se bude jednat nejčastěji. Není rozhodující, jsou-li splatné či nikoli. Součástí také může být dluh budoucí, i přes to, že nebude

³⁶ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 354.

³⁷ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník, Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 569.

jisté, že tato pohledávka vůbec vznikne.³⁸ Se smrtí zůstavitele zaniká například právo na výživné vůči všem vyživovaným osobám, jelikož se jedná o plnění zcela vázáno na osobu zůstavitele, nicméně výživné splatné před smrtí zůstavitele má povahu dluhu a stává se tedy součástí pozůstalosti. Nic na tom nemění fakt, že ve velkém množství případů (převážně v rámci výživného mezi rodiči a dětmi) bude vyživovaná osoba zároveň dědicem pozůstalého. I dědic samozřejmě může být zároveň věřitelem zůstavitele. Stejně tak se bude jednat o nedoplatky různého původu. Například nedoplatky na dani (viz níže), elektřině, plynu, které budou ale vyměřeny až po smrti zůstavitele.³⁹ Městský soud v Praze judikoval,⁴⁰ že není podstatné, zdali je dluh splatný, či přesně vyčíslený v den smrti zůstavitele. Důležitá je jeho reálná existence a tak se automaticky řadí do pasiv pozůstalosti.

Nebyly-li uhrazeny z pozůstalosti, jsou v souladu s ustanovením § 1701 OZ také náklady na pohřeb zůstavitele a od 1. 1. 2014 jsou také za zákonem výslovně považovány náklady na opatření zůstavitelova hrobového místa pasivem pozůstalosti, jejichž úhrada připadá dědici. Ve spojení s ustanovením § 114 OZ je jasné, že náklady na vypravení pohřbu se budou odvíjet od vůle zůstavitele a není-li známa jeho vůle, následuje řetězení zůstavitelových blízkých, kteří mají o podobě pohřbu rozhodnout. Pokud však pozůstalost není natolik aktivní, aby stačila na vypravení pohřbu, jaký si zůstavitel přál, bude pohřeb slušný a v souladu se zvyklostmi místa pohřbení. Důležité však pro postavení věřitelů je také případ pozůstalosti nepatrné hodnoty, v tomto případě se totiž dle ustanovení § 154 odst. 1 ZŘS pozůstalost vydává vypraviteli pohřbu, vyslovil-li s tím souhlas. Ten však není dědicem a nepřechází na něj ani zůstavitelovi dluhy. Řízení se následně zastaví dle ustanovení § 154 odst. 1 ZŘS a není tedy rozhodnuto o potvrzení nabytí dědictví, jelikož k tomu vůbec nedojde. Věřitelé zůstavitele tak nemají prostor na uspokojení svých pohledávek.

Část pasiv také představují náklady na uspokojení práv některých osob na zaopatření. Občanský zákoník v ustanoveních § 1665 až 1669 upravuje nároky dědicových nejbližších, kterým toto právo svědčí. Za pasivum pozůstalosti je pak označuje ustanovení § 171 odst. 2 písm. b) ZŘS. Tyto práva jsou omezena buď z hlediska délky trvání jako například u pozůstalého manžela, či těhotné vdovy, nebo z hlediska objemu daného nároku jako v případě osoby, která se z nějakého důvodu nestala dědicem, ač měla být dědicem dokonce

³⁸ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 355.

³⁹ MACKOVÁ A.; MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016. s. 323.

⁴⁰ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 1999, sp. zn. 24 Co 29/99.

nepominutelným, má nárok na nutnou výživu, pokud se jí této výživy nedostává a zároveň není schopna se sama živit. Maximální výše tohoto nároku však je rovna hodnotě povinného dílu, kdyby měl statut nepominutelného dědice.⁴¹ Právo na zaopatření se však neuplatní a nestane se pasivem pozůstalosti v případě, že existuje jiná žijící osoba, která má *ex lege* povinnost toto právo uspokojit a tato povinnost předchází právo na zaopatření dle těchto ustanovení občanského zákoníku.⁴² Zároveň tyto osoby nejsou osobami, jimž svědčí právo dědické. Na právo na zaopatření se lze dívat jako na odkaz zřízený zákonem, který má přednostní charakter.⁴³ Lze si v praxi často představit situaci, že velká část těchto případů bude sporných a dědicové se budou bránit takovému pasivu pozůstalosti. V případě spornosti však bude muset osoba, které toto právo dle jejího přesvědčení svědčí, jej uplatnit u civilního soudu. Dle ustanovení § 173 ZŘS se totiž ke sporným dluhům v pozůstalostním řízení nepřihlíží.

Za dluh tížící dědice se dá považovat také odkaz. Vyplyvá to z ustanovení § 1477 odst. 1 OZ, kde je stanoveno, že odkazem zřídí zůstavitel pohledávku odkazovníka vůči dědici a tím se tak dědic stává dlužníkem odkazovníka. Věřitelem dědice tak může být i odkazovník. Je však věřitelem spíše *sui generis*, jelikož se na něj vztahují specifická pravidla o zkrácení odkazu, tedy jeho pohledávky. Například ustanovení § 1598 OZ přiznává dědici nárok na poměrné zkrácení odkazu, je-li zatížena více než tři čtvrtiny jeho dědického podílu. Stejně tak dle ustanovení § 1653 OZ se budou odkazovníci poměrně podílet s dědici na dorovnání podílu, došlo-li k opomenutí, či zkrácení nepominutelného dědice. Pro účely této práce však je podstatné, že ustanovení § 1631 OZ stanovuje, že nebude-li stačit čistá pozůstalost k uhrazení všech pohledávek a jiných povinných výdajů, opět dojde k poměrnému zkrácení odkazů. K tomu však dojde pouze v případě dědice, který si vyhradil soupis a je tedy odpovědný za dluhy zůstavitele pouze co do výše svého dědického podílu.⁴⁴ Důležité však je, že ačkoli odkazovník získá majetek z pozůstalosti, nebude odpovědný za dluhy zůstavitele. Odkazovník dle ustanovení § 1477 OZ totiž není dědicem zůstavitele. Může tedy dojít ke zkrácení jeho odkazu ve výše uvedených případech, nikdy však nebude odpovídat svým majetkem a věřitelé se na něj nemohou obrátit se svými pohledávkami. Často se v praxi tento institut používá

⁴¹ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 458.

⁴² SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 145.

⁴³ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 408.

⁴⁴ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 367.

v případě, kdy chce zůstavitel odkázat část pozůstalosti na dobročinné účely. Nadace, či kdokoli komu tento odkaz svědčí, má poté právo tento nárok vymáhat.

V kapitole 1 jsem lehce nastínila, že kromě povinností soukromoprávních budou přecházet i některé povinnosti veřejnoprávního charakteru.

Velice zajímavá je například úprava daňové povinnosti zůstavitele (za podmínky výdělečné činnosti zůstavitele, která pokračuje i po jeho smrti) a její následný přechod na dědice po smrti zůstavitele. V praxi se totiž rozlišují pojmy „civilní smrt“ a „daňová smrt“,⁴⁵ jelikož dle ustanovení § 239a daňového řádu se pro účely správy daní hledí na zůstavitele, jako by žil do dne předcházejícího dni skončení řízení o pozůstalosti. Vzniká zde tedy fikce osobnosti, které bude vznikat daňová povinnost. Rozhodnutím soudu o potvrzení dědictví tak dědic získává postavení daňového subjektu namísto zůstavitele, tedy následně platí daň již jménem svým a ne jménem zůstavitele. Pozůstalostní soud však rozhoduje pouze o daňové povinnosti zůstavitele vzniklé za doby jeho života, zatímco o daňové povinnosti vzniklé mezi smrtí civilní a smrtí daňovou nikoli, k přechodu této povinnosti dojde v okamžiku rozhodnutí soudu.⁴⁶ Daňové pohledávky mají navíc také svůj specifický běh lhůty, jelikož ode dne smrti zůstavitele do dne skončení řízení o pozůstalosti neběží lhůta pro placení daně.⁴⁷ Obecně je tato změna, jež nastala s účinností občanského zákoníku odborníky z praxe vítána, vzhledem k neúnosnosti situace, kdy po obnovení soukromého vlastnictví se objem dědictví a tudíž i daňové povinnosti s ním spojené mnohonásobně zvýšil.

Co se týká pohledávek trestněprávních, tedy trestů uložených zůstaviteli, tak ty v žádném případě nepřechází na dědice. Je tak v souladu se zásadou osobního výkonu trestu. Cílem trestního práva a trestů obecně je represe a náprava daného pachatele a trest tak má ryze osobní charakter. Trestní právo stanovuje, že se smrtí pachatele trestného činu, případně jeho prohlášením za mrtvého zaniká výkon trestu.⁴⁸ Stejně se postupuje v případě trestů uložených za právní jednání v rozporu se správním právem. Již několikrát Nejvyšší správní soud ČR judikoval,⁴⁹ že ve správním trestání se následují principy trestání trestního. Dnes lze vidět podobnost správního a trestního práva například i v zákoně o přestupcích. Pokuty uložené v rámci správního řízení tak nebudou přecházet na dědice stejně jako v právu

⁴⁵ COUFOVÁ, K.; COUF, P. *Dědění a daně*. Ad Notam. 2014, roč. 20, č. 2, s. 11-20.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ustanovení § 239a odst. 5 DŘ.

⁴⁸ Např. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část*. 6. Vydání. Praha: Leges, 2017. s. 454.

⁴⁹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 8 As 17/2007-135.

trestním. Nejvyšší správní soud ČR ve svém usnesení⁵⁰ judikoval, že i když nabyde rozhodnutí o uložení pokuty právní moc, nezmění to nic na veřejnoprávním charakteru daného trestu. Pokuta je vázána výlučně na osobu zůstavitele a zákonná úprava nedovoluje s ní jakýmkoli způsobem nakládat *inter vivos*, či *mortis causa*. Tresty uložené v trestním, či správním řízení tak nebudou pasivem pozůstalosti.

3.2 Separatio bonorum

Odloučení pozůstalosti jakožto staronový institut ochrany věřitele zůstavitele našel svou úpravu v ustanoveních § 1709 a § 1710 OZ. Jedná se o možnost věřitele navrhnout oddělení pozůstalosti nebo její části od majetku dědice v případě, že je zde důvodná obava z předlužení dědice, jemuž by tento majetek měl připadnout a dojde tak k ohrožení uspokojení pohledávek věřitelů zůstavitele.⁵¹ Schválí-li soud tento návrh, zabrání se tak splnutí majetku dědice s aktivy nabytými v pozůstalostním řízení a tato část pozůstalosti bude spravována jako oddělené jmění. Podstatné však jsou důvodné obavy, že ačkoli je pozůstalost aktivní, vzhledem k dluhům samotného dědice by nebylo možné uspokojení věřitele, tyto obavy pak musí soudu doloženy konkrétně,⁵² například pomocí rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dědice, nebo kopiemi exekučních příkazů na dědice.⁵³ Zároveň musí věřitel soudu doložit důkazy o existenci pohledávky.⁵⁴

Ačkoli tento institut slouží výhradně věřiteli, je nutné, aby si věřitel uvědomil také právní následky odloučení pozůstalosti. Podá-li věřitel návrh na odloučení pozůstalosti, který bude následně schválen, ztrácí tím možnost uspokojit se z jiného majetku než spadajícího do této odloučené pozůstalosti jakožto i z dalšího majetku dědice bez ohledu na to, zdali dědic uplatnil výhradu soupisu a nebude tak odpovídat *pro viribus hereditas*. Věřitel by tedy před podáním tohoto návrhu měl zvážit veškeré aspekty daného rozhodnutí. Může se stát, že ačkoli zde bude důvodná obava z předlužení majetku dědice a návrh na odloučení pozůstalosti bude schválen, ukáže se nakonec, že situace je přesně opačná a ačkoli dědic nevyhradí výhradu

⁵⁰ Srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 14. 2. 2013, sp. zn. 7 As 3/2013-17.

⁵¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 592.

⁵² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2018 ze dne 19. 12. 2017, sp. Zn. 21 Cdo 165/2017.

⁵³ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 304.

⁵⁴ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 593.

soupisu, bude se věřitel zůstavitele moci uspokojit pouze z této odloučené pozůstalosti. Soud může vydat meritorní rozhodnutí v pozůstalostním řízení bez ohledu na návrh na odloučení pozůstalosti, ten však lze podat pouze před usnesením o nabytí dědictví. S nabytím právní moci tohoto rozhodnutí však dojde ke splnutí majetku dědice a tímto dědictvím.⁵⁵ Soud při rozhodování o návrhu na odloučení pozůstalosti rozhoduje pomocí usnesení. Proti tomuto rozhodnutí je možno podat odvolání, které ale nebude mít odkladný účinek, jak vyplývá ze znění subsidiárně používaného ustanovení § 171 OSŘ. Usnesení může vydat také notářský kandidát nebo notářský koncipient anebo zaměstnanec notáře s příslušnými zkouškami, jelikož se nejedná o rozhodnutí ve věci samé v souladu s ustanovením § 123 ZŘS. Zároveň soud vydá seznam majetku, který spadá do odloučené pozůstalosti a bude-li to zapotřebí, majetek zajistí dle ustanovení § 149 až 151 ZŘS, kdy přesný způsob zajištění majetku bude určen *ad hoc* v usnesení v souladu s jednacím řád pro okresní a krajské soudy. Zde lze ovšem najít určité odchýlení od úpravy ustanovení § 1682 odst. 1 písm. d) OZ, která uvádí, že soud má bezodkladně učinit opatření zajišťující pozůstalost, navrhl-li věřitel odloučení pozůstalosti, zatímco ustanovení § 152 odst. 2 ZŘS stanovuje, že soud tak má učinit, pouze ukáže-li se to nezbytným. Vzhledem k povaze institutu a jejímu účelu se zdá vhodnější spíše postup dle občanského zákoníku.⁵⁶ Žádá-li o to věřitel, který podal návrh na odloučení pozůstalosti, soud zároveň nařídí a provede soupis pozůstalosti, její ocenění a samozřejmě je i závěra pozůstalosti, která se provede *ex lege* již po podání návrhu na odloučení pozůstalosti, bez ohledu na výsledek tohoto specifického řízení. Rozhodnutí⁵⁷ Nejvyššího soudu Československé republiky nabízí jako možnost odvrácení odloučení pozůstalosti složení jistoty, což lze zcela logicky využít i dnes. Je-li dědic schopen složit jistotu soudu, lze to pokládat za důkaz o jeho nepředlužení a tudíž je zjevné, že nebude splněna podmínka o důvodných obavách věřitele o předlužení dědice. Podmínka důvodných obav je na místě jako ochrana dědice před šikanózním jednáním věřitelů v pozůstalostním jednání. Problematická je situace, kdy je dědiců více a předlužený je pouze jeden, respektive ne všichni dědicové. Vzhledem ke znění ustanovení § 1236 OZ je zřejmé, že je-li více dědiců, tvoří tzv. společenství dědiců, kdy každý z nich má právo k celé věci. Ve spojení s ustanovením § 1872 OZ navíc vzniká společně se společenstvím dědiců také jejich solidární odpovědnost k úhradě dluhů zůstavitele, ručí tedy společně a nerozdílně. Pokud je zde více dědiců a byť

⁵⁵ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 230.

⁵⁶ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 595.

⁵⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 12. 1945, sp. zn. R I 454/44.

jeden není předlužen, může se věřitel obrátit na něj a lze věřit tomu, že v tomto případě nebude schválen návrh na odloučení pozůstalosti, jelikož zde opět odpadá podmínka o důvodných obavách z předlužení. Zároveň je potřeba, aby bylo jisté, že osoba, jež má být daným předluženým dědicem, se jím skutečně stane, případně o svém dědickém nároku ví a dědictví neodmítla, či jej ze zákonných důvodů stanovených v ustanovení § 1489 odst. 2 OZ odmítnout nemůže.⁵⁸

Zákon výslovně neupravuje situaci, kdy by více věřitelů podalo návrh na odloučení pozůstalosti. Vzhledem k povaze tohoto institutu a k nemožnosti uspokojení se z jiných aktiv, než z těch spadajících do odloučené pozůstalosti věřím, že by nejlepší bylo řešení uspokojování věřitelů podle pořadí podaných přihlášek, tedy nevyčerpal by věřitel první odloučenou pozůstalost zcela, měl by možnost se z ní uspokojit i případný věřitel druhý, následně třetí a tak by případný řetěz věřitelů pokračoval až do vyčerpání aktiv v rámci daného odloučení pozůstalosti. Tito věřitelé však stále budou mít slabší postavení oproti například věřitelům, kterým svědčí zástavní právo na majetku, jež je součástí odloučené pozůstalosti. Odloučením pozůstalosti však pro věřitele povinnosti nekončí. Samotné usnesení o odloučení pozůstalosti totiž není exekučním titulem a je potřeba, aby si věřitel v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* takový titul zajistil. Může také nastat situace, kdy ačkoli dědic nemůže během odloučení pozůstalosti s majetkem nakládat, tak učiní a například část pozůstalosti smísí se svým majetkem. Zákon nestanovuje žádnou sankci pro toto jednání a tudíž pokud se tak opravdu stane, věřiteli nezbyvá než se soudně domáhat relativní neplatnosti tohoto jednání vůči němu dle ustanovení § 589 OZ. Kladně se však soud vysloví pouze v případě, bude-li tato pohledávka vykonatelná.⁵⁹

Ze znění ustanovení § 1477 OZ také vychází fakt, že i odkazovník v případě, že mu zůstavitel odkázal peněžitou částku, bude mít postavení věřitele v dědickém řízení. Odborná literatura se však rozchází v tom, zdali může odkazovník podat návrh na odloučení pozůstalosti, či nikoli. Šešina⁶⁰ je přesvědčen o tom, že toto právo odkazovníkovi jednoznačně náleží a je tedy možné, aby dle ustanovení § 112 ZŘS byl účastníkem pozůstalostního řízení.

⁵⁸ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 592.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Srov. ŠEŠINA, M. *Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti.* Ad Notam. 2015, č. 4, s. 8-11; a ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 592.

Naproti tomu stojí autoři,⁶¹ kteří toto právo odkazovníkovi nepřiznávají. Judikát⁶² Nejvyššího soudu Československé republiky se vyslovuje k dané problematice, která v tehdejší době byla upravena v ustanovení § 812 ABGB. Rozhodnutí se dokonce vyjadřuje tak, že aby odkazovník, či jiný věřitel měl postavení účastníka pozůstalostního řízení, není potřeba, aby bylo odloučení pozůstalosti pravomocně schváleno, ale stačí pouze jeho návrh podaný věřitelem, či odkazovníkem, pokud splňuje podmínku důvodné obavy z předlužení dědice. Osobně se kloním k výkladu příznivějším pro odkazovníka. V případech kdy je odkazovníkovi odkázána věc určitá, či zřízení určitého práva, nepřipadá z logiky věci v úvahu odloučení pozůstalosti, ale reivindikační žaloba. Stejně tak může tento institutu využít i nepominutelný dědic a nejspíš také osoby, jímž přísluší právo na zaopatření dle ustanovení § 1665, 1666 a 1668 OZ.⁶³

Návrh by měl kromě doložení důkazů o existenci pohledávky a předlužení dědice obsahovat také upřesnění, která část pozůstalosti by měla být odloučena, či žádá věřitel o odloučení pozůstalosti celé. Tímto krokem se věřitel stane dle ustanovení § 112 ZŘS v této účastníkem pozůstalostního řízení. Řízení o návrhu na odloučení pozůstalosti se vede před notářem jakožto soudním komisařem a je vedeno zásadou vyšetřovací.⁶⁴

Zákon nijak zvlášť neupravuje, na jak dlouho se *separatio bonorum* zřizuje, lze soudit, že je to z důvodů diametrálně odlišných dob trvání jednotlivých řízení o pozůstalosti, které jsou ovlivněny mnoha faktory. Zcela jistě bude odloučení pozůstalosti zanikat uspokojením věřitele. Také dle ustanovení § 200 písm. e) ZŘS zaniká dnem nabytí právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti, je tak z důvodu, že již není potřeba majetek spravovat odděleně vzhledem k tomu, že s nařízením likvidace pozůstalosti zanikají práva dědiců na jejich dědické podíly a v řízení již nefiguruje dědic, u něhož je důvodná obava o předlužení. Zároveň tak zaniká právní mocí rozhodnutí o dědictví. Ustanovení § 188 písm. a) a písm. b) ZŘS určují, že s tímto rozhodnutím zaniká závěra pozůstalosti a všechna opatření, která byla přijata k zajištění pozůstalosti, stejně jako zaniká správa pozůstalosti. Nezaniká však povinnost správce pozůstalosti, aby v souladu s ustanovením § 190 odst. 2 ZŘS oznámil po tom, co rozhodnutí o pozůstalosti nabyde právní moci, všem známým věřitelům a dlužníkům

⁶¹ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 593.

⁶² Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3. 11. 1939, sp. zn. R I 566/39.

⁶³ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 593.

⁶⁴ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 304.

zůstavitele, kterému z dědiců připadla pohledávka, či dluh zůstavitele.⁶⁵ Odloučení pozůstalosti ale v žádném případě nekončí potvrzením dědictví, zákon v ustanovení § 1709 odst. 2 OZ sice stanovuje, že soudu případné *separatio bonorum* nebrání v potvrzení dědictví, avšak to neznamená zánik odloučení pozůstalosti.

3.3 Závěra pozůstalosti

Dalším tématem, u kterého se odborná literatura rozchází, jsou předběžná opatření v řízení o pozůstalosti. Již dříve zmiňovaný rozsudek⁶⁶ Městského soudu v Praze určil pravidlo, že v dědických řízeních nebylo možné vydat předběžné opatření, jelikož zde byly jiné instituty ho nahrazující. Po novelizaci občanského práva jak hmotného, tak i procesního, bylo toto pravidlo zakotveno v ustanovení § 12 odst. 2 ZŘS. Zdánlivě nešťastná formulace však vedla k rozdělení expertů na dvě skupiny. Klička a Svoboda⁶⁷ jednoznačně vyvrací možnost, že by bylo možné v pozůstalostním řízení vydat předběžné opatření, ačkoli se může zdát, že výjimka se bude týkat předběžného opatření na návrh. Dle jejich názoru bylo účelem tohoto ustanovení vyloučit možnost předběžného opatření v pozůstalostním řízení v jakékoli podobě. Souhlasí s nimi i další.⁶⁸ Existují však i autoři,⁶⁹ kteří jsou přesvědčeni, že toto ustanovení vyloučilo pouze vydání předběžného opatření bez návrhu, nikoli však jeho vydání celkově. Bez ohledu na správnou odpověď je však v občanském právu upraven institut zajištění majetku zůstavitele nahrazující předběžné opatření.

Závěra pozůstalosti slouží k tomu, aby v zákonem stanovených důvodech bylo jmění zůstavitele uzavřeno a nebylo možno s ním nakládat. Zajištěn může být nejen majetek, který do pozůstalosti patří nesporně, ale také ten, u něhož tak lze předpokládat. Zákon se tak snaží chránit nepominutelné dědice, věřitele, dědice nesvéprávné, či dědice neznámého pobytu. Stejně tak se snaží v obecném zájmu chránit majetek před zničením, či například zašantročením.⁷⁰ Zákonné důvody pro zřízení závěry pozůstalosti určuje ustanovení § 1682 OZ, které obsahuje výčet důvodů včetně posledního neurčitého jiného důležitého důvodu pro

⁶⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 593.

⁶⁶ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 1997 sp. zn. 24 Co 331/97.

⁶⁷ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014. s. 225.

⁶⁸ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 481.

⁶⁹ Např. MACKOVÁ, A.; MUZIKÁŘ, L. a kol: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou.* Praha: Leges, 2016. s. 44.

⁷⁰ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720).* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 509.

zvláštní opatrnost, což může být například fakt, že předmětem pozůstalosti je i vzácná umělecká sbírka.⁷¹ Pod jiný důvod zvláštní opatrnosti se řadí například obavy dědice, že je obsah pozůstalosti zašantročován, rozkrádán, rozprodáván, poškozován atd.⁷² V tomto případě však bude potřeba informovat soud o takovém jednání, který by pak měl nařídit závěru pozůstalosti. Dle mého názoru by mohlo stejné právo připadat i věřiteli, který má obavy, či dokonce důkazy takového jednání, ale zároveň by nebyly splněny podmínky pro odloučení pozůstalosti, kdy je závěra pozůstalosti nařízena *ex lege*. Výslovně je totiž v ustanovení § 1682 OZ stanoven důvod ve prospěch věřitele s tím, že se závěra zřídí v momentě, kdy věřitel navrhl odloučení pozůstalosti. Propojení těchto dvou institutů, kdy jeden zajišťuje řádné dosažení druhého, je zcela nezbytné. Nedošlo-li by k závěře pozůstalosti, může se stát, že dědic bude s majetkem, který je součástí odloučené pozůstalosti, přesto nakládat a tím věřitele poškodí. Proto se dle ustanovení § 1682 odst. 1 OZ závěra provede bezodkladně. Zákon o zvláštních řízeních soudních v ustanovení § 98 zároveň stanoví, že hrozí-li nebezpečí z prodlení, může závěru pozůstalosti nařídit kterýkoli soud věcně příslušný k projednání řízení o pozůstalosti, což je dle ustanovení § 3 odst. 1 ZŘS soud okresní. Ustanovení § 149 ZŘS určuje, jaký majetek a u koho se bude zajišťovat. Jednací řád pro okresní a krajské soudy určuje přesný postup pro zajišťování jednotlivých věcí, jako například zapečetění prostor bytu, či vozidla. Bude samozřejmě záležet na okolnostech daného případu. Ze znění zákona tak vyplývá, že věřitel, který podal návrh na odloučení, nemusí podávat zvlášť i návrh na závěru pozůstalosti, stane se tak *ex offi*. Závěra pozůstalosti podobně jako odloučení pozůstalosti jsou jednou z výjimek, kdy soud v řízení o pozůstalosti přijme do úschovy peníze, cenné papíry a jiné hmotné věci, jak vyplývá z ustanovení § 281 odst. 1 ZŘS, což zvyšuje úroveň ochrany osobám, v jejichž prospěch jsou tyto instituty tvořeny.

Stejně jako odloučení pozůstalosti zaniká závěra dle ustanovení § 188 písm. a) ZŘS v den, kdy rozhodnutí o dědictví nabylo právní moci. Závěra však také zanikne, pokud odpadnou důvody pro její existenci, tedy například objeví-li se dědic neznámého pobytu, nebo také nebude-li schváleno odloučení pozůstalosti, či naopak zaniknou důvody pro odloučení pozůstalosti. Oproti odloučení pozůstalosti však závěra nezaniká právní mocí

⁷¹ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 225.

⁷² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 483.

rozhodnutí o nařízení likvidace pozůstalosti, nestanoví-li soud v usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti jinak.⁷³

Občanský zákoník v ustanovení § 1683 stanovuje generální výjimku z nařízení závěry pozůstalosti. Tu nikdy nenařídí, je-li součástí pozůstalosti nemovitost, která představuje dostatečnou záruku osobám závěrou chráněným.

3.4 Náhradová pohledávka

Velmi často nastává situace, kdy zůstavitel v době smrti žil v manželství, ve kterém existovalo společné jmění manželů. Manželství *ex lege* zaniká smrtí jednoho z manželů a tím také společné jmění manželů. To se musí vypořádat ještě dříve, než dojde k vypořádání samotného dědictví, jelikož musí být zřejmé, co ze společného jmění manželů spadá do zůstavitelovy pozůstalosti a co vzhledem ke společnému jmění manželů případně zůstavitelově manželovi. S tím je spojen další institut, který slouží na ochranu věřitele, a to náhradová pohledávka. Soud se musí vypořádat s rozdělením společného jmění manželů z důvodu toho, že existuje-li společné jmění manželů, má na něm zůstavitel podíl, který spadá do aktiv a je tak možností pro uspokojení věřitelů. Zároveň by bez vypořádání společné jmění manželů nebyl zřejmý celý objem zůstavitelova majetku, případně jeho dluhů a tudíž i případného předlužení pozůstalosti. Společné jmění manželů by se mělo dle občanského zákoníku vypořádat tak, aby to nejvíce odpovídalo vůli zůstavitele. Postup dle pokynů zůstavitele, jenž je upraven jak v ustanovení § 764 OZ, tak v ustanovení § 162 ZŘS jednoznačně nahrává vůli zemřelého manžela a tudíž způsobuje nerovnováhu mezi postavením manželů, odborná veřejnost se však staví k této problematice tak, že nelze vyhovět všem pokynům zůstavitele, budou-li v rozporu se základními právy manžela zůstavitele, případně v rozporu s dobrými mravy. Náhradová pohledávka však není klasickou pohledávkou, ale spíše pohledávkou *sui generis*, jelikož vzniká až na základě vyřádkání společného jmění manželů po smrti jednoho z manželů. Soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku spadajícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela ke dni smrti zůstavitele v souladu s ustanovením § 162 odst. 1 ZŘS a následně došlo-li k dohodě mezi dědici a zůstavitelovým manželem, může tuto dohodu schválit, splňuje-li podmínku souladu s pokyny zůstavitele, které zůstavitel vyslovil ohledně svého majetku pro případ smrti a také pokud tato dohoda neodporuje zákonu. Právě ochrana věřitele zůstavitele může být důvod, proč tato dohoda může být v rozporu se zákonem. Bude-

⁷³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 483.

li totiž tato dohoda poškozovat věřitele, nebude přípustné, aby ji soudní komisař schválil.⁷⁴ Příkladem takové dohody bude například ta, kdy dědicové s manželem zůstavitele navrhnu dohodu, že celý obsah daného jmění případně zůstavitelovu manželu a daná pozůstalost tak bude vyčerpána. Právě v tento moment by měl zakročít soudní komisař, dohodu usnesením neschválit a postupovat podle ustanovení § 162 odst. 2 ZŘS. Tudíž on sám rozhodne o působu vypořádání společného jmění manželů a následně bude-li to třeba, vytvoří náhradovou pohledávku, kterou vloží do pozůstalosti. Nelze po notáři jakožto soudnímu komisaři požadovat, aby každou položku společného jmění manželů rozdělil přesně na polovinu a nebylo by to ani logické. Náhradová pohledávka může být jak pasivem, tak aktivem v rámci pozůstalosti. Uvedme tedy příklad, že součástí společného jmění manželů bude chata v hodnotě 500.000 Kč a automobil v hodnotě 300.000 Kč. Vzhledem k tomu, že neuvažujeme v tomto případě o smluvní, či soudní úpravě společného jmění manželů, bude manželé zůstavitele náležet ze společného jmění manželů hodnota 400.000 Kč, zatímco zbytek bude předmětem pozůstalosti. Soudní komisař v tomto případě rozhodne v souladu s ustanovením § 764 OZ a s úctou k zásadě *communio est mater rixarum*, že mu v rámci vypořádání společného jmění případně automobil a vznikne tak náhradová pohledávka jako pasivum, která případně do dědictví. V opačné situaci by byla náhradová pohledávka aktivem dědictví. Jelikož je zde vždy možnost, že společné jmění manželů prošlo úpravou ať smluvní, či rozhodnutím soudu, je potřeba, aby soudní komisař v rámci vypořádávání společného jmění manželů zjistil, zdali není v Evidenci listin o manželském majetkovém režimu vedené Notářskou komorou ČR, vedena listina o úpravě manželského režimu, do kterého se tyto smlouvy zapisují vždy.⁷⁵ Tato listina musí mít v souladu s ustanovením § 716 OZ formu veřejné listiny. Zapiše se však do veřejného seznamu, kterým je Seznam listin o manželském majetkovém režimu vedený v elektronické podobě Notářskou komorou ČR, pouze je-li v ní tak ujednáno, nebo na základě dohody obou manželů. Pouze smlouva zapsaná ve veřejném seznamu má účinky proti třetím osobám, tedy i proti případným věřitelům, avšak platí až pro závazky, jež vznikly po zveřejnění této smlouvy v seznamu v souladu s principem materiální publicity, případně uzavřením manželství, je-li tato smlouva uzavřena mezi snoubenci. Účinná vůči třetí osobě může být také, dala-li tato osoba souhlas s uzavřením této smlouvy. Přístup do seznamu může zprostředkovat notář komukoli, hlavně se však bude jednat o potencionální věřitele, či obchodní partnery. Problém však může nastat v případě, kdy se na věřitele nevztahují účinky této smlouvy, jelikož jeho závazek vznikl dříve, ovšem soudní komisař dle ní

⁷⁴ ŠEŠINA, M. *Vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam. 2014, č. 3, s. 3-4.

⁷⁵ MACKOVÁ, A.; MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář a důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges. 2016, s. 302.

vypořádá společné jmění manželů a tím může nastat zkrácení věřitele. Věřitel se samozřejmě musí přihlásit do pozůstalostního řízení se svou pohledávkou, nicméně bych v tomto případě navrhovala jakousi zcela speciální náhradovou pohledávku pro každého věřitele, proti kterému by tato listina nebyla účinná. Není-li rozsah společného jmění manželů nijak upraven, postupuje soudní komisař dle základních pravidel upravených v ustanovení § 742 OZ, bez použití ustanovení § 742 odst. 1 písm. c) OZ, ledaže se pozůstalý manžel dohodne s dědici o vypořádání jinak.

V praxi také bývá běžné, že je manžel zůstavitele vyzván k doplacení dané pohledávky a tudíž dojde k jejímu zániku. Ačkoli se bude společné jmění manželů vykládat dle pokynu zůstavitele případně i dle dohody manželů, tak nebude-li tato dohoda splňovat podmínky veřejné listiny zapsané v příslušném veřejném seznamu, bude účinná pouze *inter partes*. Nejvyšší soud judikoval,⁷⁶ že není podstatné, zdali jsou dluhy zůstavitele i součástí jeho společného jmění s manželem. Tato pasiva budou vždy tvořit součást pozůstalosti bez ohledu na to, jak byly jako dluhy vypořádány mezi manželem zůstavitele a dědici zůstavitele (případně státem, má-li mu připadnout pozůstalost jako odúmrť) v usnesení dle ustanovení § 175l OSŘ (dnes ustanovení § 162 ZŘS), či v řízení dle třetí části OSŘ. Znění ustanovení § 162 ZŘS vyznívá příznivěji pro dohodu zůstavitelova manžela a dědiců zůstavitele. Až v případných sporech, či po předložení dohody, která by byla v rozporu s vůlí zůstavitele či se zákonem, notář jakožto soudní komisař přistoupí k autoritativnímu postupu a rozhodne o vypořádání společného jmění manželů z úřední povinnosti postupem dle příslušných zákonných ustanovení. Před účinností zákona o zvláštních řízeních soudních nebyla tato dohoda zákonem vůbec připuštěna, stejně tak nebyla náhradová pohledávka zákonem výslovně upravena. Dle mého názoru lze v tomto posílení autonomie vůle zůstavitele, jeho manžela a dědiců zůstavitele shledat pozitivní krok, vzhledem k tomu, že často budou o vůli a okynech zůstavitele informováni dědici lépe než soudní komisař. Stále je však myšleno i na věřitele a jejich zájmy, a proto i uzákonění náhradové pohledávky je zajisté vítané. Pro úplnost dodávám, že tato úprava se použije pouze pro zůstavitele, kteří byli v manželství v den své smrti. Nebude tedy účinná na vypořádání společného jmění manželů, které bylo zúženo, zrušeno, či zaniklo ještě za doby zůstavitelova života, akorát nedošlo k jeho vypořádání. V tomto případě je součástí pozůstalosti právo na vypořádání společného jmění manželů (viz výše).

⁷⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2436/2011.

3.5 Solidárnost ručení nabyvatele a zcizitele u zcizení dědictví

Úprava ustanovení § 1720 OZ, tedy finálního ustanovení věnující se dědickému právu určuje způsob vypořádání dluhů zůstavitele v případě, že bylo dědictví zcizeno. Klein upozorňuje na fakt, že při převzetí úpravy z rakouského občanského zákoníku občanského zákonodárce převzal také chybu v názvu. Vhodnější by byl název zcizení dědického práva.⁷⁷ Nabyvatel a zcizitel v tomto případě ručí solidárně, tedy společně a nerozdílně. Stejně jako v mnoha jiných případech je zde podstatné hlavně to, zdali dědic, v tomto případě zcizitel, uplatnil výhradu soupisu, či nikoli. Účinek výhrady soupisu je při zcizení dědictví obvyklý. Rozhodne-li se pro něj dědic (zcizitel), bude odpovídat pouze do výše nabytého dědictví solidárně s nabyvatelem. Ovšem v opačném případě, budou za dluhy zůstavitele dlužit v plné výši společně a nerozdílně. Je však důležité, že v tomto případě svědčí právo uplatnění výhrady soupisu i věřitelé a to v případě, že tak neučinil dědic sám a ještě mu neuplynula lhůta pro toto uplatnění, či lhůta prodloužená.⁷⁸ Nabyvatel při zcizení dědictví nastupuje do všech práv a povinností, které jsou k pozůstalosti vázány v souladu s ustanovením § 1714 odst. 1 OZ. Pro věřitele zůstavitele je tak tato situace velice výhodná, jelikož se budou moci uspokojit z majetku dědice (zcizitele), ale i z majetku nabyvatele. Jedná se o prolomení principu univerzální sukcese, tedy jedné z hlavních zásad dědického práva.⁷⁹ Solidární ručení u zcizení dědictví je upraveno zvláště pro ochranu věřitelů zůstavitele. Zcizil-li by dědic (zcizitel) svůj dědický podíl a nenastalo by zde solidární ručení, mohlo by to vést k nedobytnosti pohledávek. Je tedy na obou stranách, jak se v tomto případě postaví ke zcizení dědictví. V praxi se bude jednat o dědictví, jehož předmětem budou věci individuálně určené, jako jsou například umělecká díla, či celé sbírky, kdy na straně nabyvatele bude enormní zájem o tyto věci vyvažovat rizika zcizení dědictví. Ustanovení § 1720 odst. 2 OZ mluví o možnosti, kdy bude smlouva o zcizení dědictví odvážná. O smlouvu odvážnou půjde, uzavřou-li ji strany bez soupisu, tedy obdobně jako je to při sázce, či koupi úhrnkem. Literatura⁸⁰ pak přichází také s pojmem velice odvážná smlouva, kdy nejen že nebude uplatněna výhrada soupisu, ale také bude zcizení dědictví bezúplatné. Obě strany tak vstupují do velice riskantního stavu. Celkově je zcizení dědictví díky solidární odpovědnosti bráno jako možnost velice nevýhodného závazku. Budou-li však obě strany dostatečně obezřetné, mohou snížit svou solidární

⁷⁷ KLEIN, Šimon. *Zcizení dědictví/zcizení dědického práva*. Ad Notam. 2017, č. 5, s. 3-4

⁷⁸ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 586.

⁷⁹ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck. 2017, s. 1653.

⁸⁰ Ibid.

odpovědnost „pouze“ do výše zcizeného dědictví. Vzhledem k tomu, že dle zákona musí mít smlouva o zcizení dědictví formu veřejné listiny, bude vhodné, aby při sepisu takovéto smlouvy notář nastínil oběma stranám důsledky této smlouvy a poučil je o možnostech, které jim náleží a kterými mohou chránit svůj majetek před nároky věřitelů zůstavitele.⁸¹ Stejně tak by měli být informováni o solidární odpovědnosti dle ustanovení § 1720 OZ a možnosti její moderace dohodou, kdy nabyvatel uhradí dluhy zciziteli již uhrazené.⁸²

3.6 Soupis pozůstalosti

Pro správné rozdělení pozůstalosti dědicům je nepochybně nezbytné znát její skutečnou hodnotu. Ke zjištění této čisté hodnoty slouží institut soupisu pozůstalosti. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že soupis pozůstalosti je potřeba především kvůli institutu výhrady soupisu. Faktem je, že nejčastější důvod pro soupis pozůstalosti je právě výhrada soupisu jednoho, či více dědiců.⁸³ Zároveň však důvodová zpráva k občanskému zákoníku dodává, že nejen pro tyto případy je soupis pozůstalosti určen. V ustanovení § 1685 OZ najdeme vyjmenované důvody pro soupis pozůstalosti. Ve prospěch věřitelů svědčí hned dva důvody.

V první řadě nařídí soud soupis pozůstalosti v případě, že věřitel navrhl odloučení pozůstalosti a společně s tím navrhl také vytvořit soupis pozůstalosti. Druhý důvod je mnohem obecnější a spočívá v prokázání věřitele, že existuje jiný vážný důvod pro nařízení soupisu pozůstalosti. Bude se jednat o případy, kdy bude mít věřitel obavy, že dochází k zašantročování, rozkrádání, či jinému zatajování majetku.⁸⁴ Půjde tedy o podobný případ jako u obecného důvodu pro zřízení závěry pozůstalosti. V případě soupisu pozůstalosti však tento důvod svědčí dle zákona pouze věřiteli, zatímco při závěře není zákonem okruh osob oprávněných k tomuto návrhu nijak blíže specifikován. Dnes soupis pozůstalosti vytváří především soud. Ustanovení § 1687 OZ však stanovuje, že v určitých případech je možno nahradit soupis pozůstalosti. V jednoduchých případech, kdy tomu zároveň neodporují dědicové, se může jednat o prohlášení dědiců o majetku zůstavitele (srov. ustanovení § 1687

⁸¹ ELIÁŠ, K.; ZUKLÍNOVÁ, M.; GAŇO, J. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 703.

⁸² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 629.

⁸³ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1623.

⁸⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 497.

odst. 2 OZ). Odůvodňují-li to okolnosti případu, pak se bude jednat o seznam vytvořený správcem pozůstalosti, který je následně předložen dědicům k potvrzení (srov. ustanovení § 1687 odst. 1 OZ). Výhoda těchto náhrad soupisu je jejich znatelně nižší finanční náročnost, nicméně objeví-li se v něm chyby, půjdou každopádně k tíži dědiců, případně správce pozůstalosti. Dle ustanovení § 1688 OZ budou-li navíc chyby v seznamu či prohlášení dle ustanovení § 1687 OZ nikoli nepodstatné, výhrada soupisu dědiců, pokud ji učinili, ztrácí účinek a to od počátku. Ze stejného ustanovení navíc vyplývá oprávnění věřitele (jakožto osoby uvedené v ustanovení § 1685 odst. 2 OZ), v tomto případě žádat, aby soud nařídil vytvořit nový soupis, prokáže-li na tom věřitel právní zájem. Ačkoli se tak na první pohled může zdát, že soupis pozůstalosti slouží především k ochraně dědiců zůstavitele, pravdou je, že stejně tak slouží k ochraně například právě věřitelů. Ti mají právo se dle ustanovení § 1864 odst. 2 OZ soupisu pozůstalosti účastnit, vznášet dotazy a činit připomínky neohrozí-li to včasné provedení soupisu. Z doslovného znění zákona vyplývá, že se bude jednat o věřitele, kteří navrhli *separatio bonorum*, tudíž už pro zajištění své pohledávky udělali potřebná opatření. Nicméně se toto ustanovení bude vztahovat také na dědice, jež dle ustanovení § 1685 odst. 2 písm. d) OZ prokázali, že je zde vážný důvod pro soupis pozůstalosti. Bude se tak totiž zároveň jednat o osobu uvedenou v ustanovení § 1684 odst. 2 písm. e) OZ, tedy o osobu, jež nespadá do důvodů předchozích, nicméně jí právo účastnit se soupisu pozůstalosti, vznášet dotazy, či činit připomínky bude náležet také, prokáže-li právní zájem na dané věci.⁸⁵ Vzhledem k tomu, že v daném případě navíc soudu musí být vážný důvod pro soupis pozůstalosti dokázán a soud musí usnesením soupis pozůstalosti schválit, se dá toto kladné vyjádření soudu brát zároveň jako souhlas potřebný pro jiné osoby spadající pod ustanovení § 1684 odst. 2 písm. e) OZ k tomu, aby se mohli soupisu účastnit.⁸⁶ Jen pro úplnost připomínám, že v této části řízení je věřitel dle ustanovení § 112 ZŘS účastníkem řízení.

Vzhledem k výše uvedenému je jasné, že bude-li soupis pozůstalosti prováděn z důvodu odloučení pozůstalosti, bude už také provedena závěra pozůstalosti. Soupis pozůstalosti tak lze považovat i za zajišťovací prostředek, jelikož se díky němu zachytí reálný stav majetku zůstavitele ke dni jeho smrti.⁸⁷ Soupis pozůstalosti se dá považovat za vyhledávání aktiv a pasiv, nicméně si jej nelze plést se seznamem aktiv a pasiv, který se pořizuje v rámci procesních ustanovení § 172 a § 173 ZŘS, který má citelně jednodušší

⁸⁵ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi. 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 263.

⁸⁶ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 491.

⁸⁷ Ibid.

podobu. Zároveň se Městský soud v Praze vyjádřil,⁸⁸ že v žádném případě nemůže být soupis pozůstalosti nahrazen znaleckým posudkem o ceně movitých věcí v bytě zůstavitele, podaný sice soudním znalcem nicméně bez předchozího upozornění osob, jež mají právo být přítomny, bez jednání a bez notáře. Tento dokument sice lze považovat za důkaz o hodnotě majetku, v žádném případě však nejde o platný soupis pozůstalosti. Bude-li pořízen soupis pozůstalosti dle hmotné úpravy občanského zákoníku, s tím, že nebude následně potřeba vypořádávat společné jmění manželů, případně z něho nebude nutno vyloučit majetek, který spadá pod základní vybavení rodinné domácnosti dle ustanovení § 1667 OZ, může soud použít tento soupis namísto soupisu dle výše uvedených ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních.⁸⁹

V dnešní praxi bude tento soupis pořizován pomocí veřejných rejstříků, jako jsou například katastr nemovitostí či registr silničních vozidel, nebo i pomocí nahlédnutí do neveřejných rejstříků. Stejně tak bude soudní komisař provádět soupis pozůstalosti i v místě bydliště zůstavitele, případně v místech, kde se mohou nacházet věci patřící do jeho majetku. Nejvyšší soud ČR se za dobu účinnosti aktuálního občanského zákoníku již dvakrát vypořádával s dovoláními, ve kterých dovolatelé shledali v tomto šetření v místě bydliště, či v místě, kde se nacházeli věci zůstavitele pro účely sestavení soupisu pozůstalosti rozpor se zákonem. V obou případech však Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že nejen, že tento postup šetření není v žádném případě v rozporu se zákonem, ale vzhledem k hlavnímu účelu soupisu pozůstalosti je nezbytný ke zjištění skutečného stavu majetku. Z věcí v místě bydliště či místa zdržování se zůstavitele je totiž možné určit přesněji nejen aktiva, ale i pasiva zůstavitele. O soupisu pozůstalosti se provede protokol, ve kterém bude majetek zůstavitele označen takovým způsobem, aby mohl při pozdějším projednání přesně určen.⁹⁰ Právě zjištění pasiv je podstatné pro určení čisté hodnoty pozůstalosti, která je elementární záležitostí pro celé pozůstalostní řízení. Zároveň je po provedení soupisu pozůstalosti povinen soudní komisař kontaktovat všechny mu známé věřitele. Dle ustanovení § 1689 OZ má věřitel nejen právo být o soupisu pozůstalosti informován, ale zároveň mu musí být umožněno se k soupisu pozůstalosti vyjádřit. Není podstatné, zdali byla informace o existenci pohledávek zjištěna šetřením samotného notáře v rámci kontrol rejstříků, informováním dědiců, či během soupisu pozůstalosti, přičemž tato informační povinnost se vztahuje na všechny známé věřitele.

⁸⁸ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 1996 sp. zn. 24 Co 206/96

⁸⁹ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 1996 sp. zn. 24 Co 206/96

⁹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, č. 292/2013 Dz

Otázkou také zůstává, jak se budou případně věřitelé zůstavitele podílet na nákladech soupisu pozůstalosti, bude-li učiněn na jejich návrh. Šešina⁹¹ tvrdí, že v případě, kdy bude soupis pozůstalosti proveden na návrh věřitele, ať už z důvodu odloučení pozůstalosti, či protože prokáže jiný vážný důvod, ponese náklady sám věřitel, který tento soupis pozůstalosti navrhl. Nicméně autoři⁹² jiných odborných textů s ním nesouhlasí. Dle nich se soupis pozůstalosti, který byl navržen důvodně (lze mít za to, že tím bude myšleno splnění zákonných podmínek pro nařízení soupisu pozůstalosti soudem v ustanovení § 1685 OZ) a zároveň se nebude jednat o soupis pro výpočet povinného dílu, bude se hradit z pozůstalosti. Jedná se tedy o pasivum, jež vzniklo až po zůstavitelově smrti. Zároveň dodávají, že bude-li například soupis pozůstalosti nařízen na návrh věřitele, který zároveň navrhl *separatio bonorum*, lze tento soupis přikládat ku prospěchu dědice, u něhož věřitel prokázal důvodnost obav z předlužení. Nicméně tento způsob úhrady je autory považován až jako sekundární. Ačkoli je lákavé zařadit věřitele zůstavitele pod osoby uvedené v ustanovení § 1685 odst. 3 OZ, tedy o osoby, které nesou náklady soupisu pozůstalosti sami, jelikož požadovaly soupis pozůstalosti bez vážného důvodu, byl by to závěr chybný. Ze znění ustanovení § 1685 odst. 2 písm. c) OZ a na něj navazující písm. d) vyplývá, že věřitel pro to, aby soud nařídil soupis pozůstalosti na jeho návrh, musí o to žádat podle ustanovení § 1709 OZ, nebo prokázat jiný vážný důvod. Je tedy zřejmé, že i *separatio bonorum* je vážný důvod.

Mezi případy, kdy bude soupis pozůstalosti hrazen osobou, jež o něj požádala bez vážného důvodu, spadají soupisy vytvořené z tzv. opatrnosti.⁹³ Osobně se přikláním k názoru, že by věřitel neměl hradit náklady soupisu pozůstalosti, byl-li nařízen tento soupis soudem ze zákonných důvodů uvedených v ustanovení § 1685 OZ. Věřitel v dané situaci musí prokázat vážný důvod pro nařízení soupisu pozůstalosti z důvodu obavy o uspokojení jeho pohledávky. Osvědčí-li, že finanční situace dědice či jeho chování jsou natolik závažnými, bylo by dle mého nevhodné, aby navíc musel hradit náklady soupisu pozůstalosti.

⁹¹ ŠVESTKA, J.; DVORČÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 500.

⁹² FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720).* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 521.

⁹³ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1625.

4. ÚČAST VĚŘITELE V POZŮSTALOSTNÍM ŘÍZENÍ

Stejně jako došlo k posílení pozice věřitele v úpravě hmotněprávní, nastalo tak i v právu procesním. V řízení o pozůstalosti může mít věřitel za určitých podmínek postavení účastníka řízení. Ustanovení § 112 ZŘS určuje, že věřitel je účastníkem, jde-li o řízení o odloučení pozůstalosti, jež navrhl, případně o soupis pozůstalosti, který je navržen daným věřitelem. Účastníkem řízení je tak pouze věřitel, který byl v řízení o pozůstalosti aktivní a jedním ze dvou zmíněných způsobů se pokusil ochránit uspokojení své pohledávky, případně se k takovému návrhu připojil.⁹⁴ Není však účastníkem celého řízení o pozůstalosti, pouze částí, kdy se bude jednat o těchto dvou institutech. S odloučením pozůstalosti je v praxi často spojen i následný postup soudu, kdy soud dle ustanovení § 1685 odst. 2 písm. c) OZ nařídí soupis pozůstalosti. V tomto případě bude věřitel účastníkem jak v části odloučení pozůstalosti, tak v případě soupisu pozůstalosti. Toto účastenství je spojeno s běžným pozůstalostním řízením, tedy v případě, že nebyla nařízena likvidace pozůstalosti.⁹⁵ V jiných částech řízení o pozůstalosti nemá věřitel nárok na to, aby byl soudem vyrozumíván o průběhu řízení.

Je-li nařízena likvidace pozůstalosti, stanovuje účastenství věřitele zůstavitele ustanovení § 117 ZŘS. Konkrétně se jedná o věřitele přihlášené a ty, kteří mají nárok na uspokojení pohledávky i bez jejího přihlášení, což je například vypravitel pohřbu.⁹⁶ Věřitelé mají v tomto specifickém druhu řízení výsostné postavení, jelikož kromě dvou výše jmenovaných skupin věřitelů už může být účastníkem řízení pouze správce pozůstalosti. Všem ostatním účastníkům řízení o pozůstalosti dnem nařízení likvidace pozůstalosti zaniká jejich účastenství.⁹⁷ V rámci usnesení je také věřitelům stanovena lhůta pro přihlášení pohledávek, jež dle ustanovení § 196 odst. 2 písm. a) ZŘS nesmí být kratší než tři měsíce ode dne nabytí právní moci daného usnesení. Zároveň soud v tomto rozhodnutí poučí věřitele o důsledcích nepřihlášení, či pozdního přihlášení pohledávek, tedy, že se k těmto přihláškám nebude přihlížet, tudíž nebudou účastníky likvidačního řízení.⁹⁸

⁹⁴ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 208.

⁹⁵ MACKOVÁ A.; MUŽIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 224.

⁹⁶ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 250.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ WIPPLINGEROVÁ, M.; ZAHRADNÍKOVÁ, R.; SPURNÁ, K. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 94.

Ustanovení § 1689 OZ stanoví, že v případě soupisu pozůstalosti, je soudní komisař povinen, je-li znám věřitel, ho o tomto soupisu informovat a zároveň jej nechat se k danému soupisu pozůstalosti vyjádřit. Lze tak tímto krokem značně zjednodušit a urychlit řízení o pozůstalosti.⁹⁹

4.1 Vyhledání aktiv a pasiv

Zcela zásadní pro správný výsledek v řízení o pozůstalosti je zjištění opravdové výše aktiv a pasiv dané pozůstalosti, tedy čisté hodnoty pozůstalosti. Úprava zákona o zvláštních řízeních soudních určuje v ustanovení § 171 a násl., co jsou aktiva a co jsou pasiva pozůstalosti.¹⁰⁰ Stejně tak jsou v právní úpravě upraveny způsoby, jak k tomuto přesnému vyčíslení pozůstalostního jmění dojít. Soud v první řadě bude vycházet ze soupisu pozůstalosti, případně ze seznamu pozůstalostního majetku, či společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. Není ale samozřejmé, že bude jeden z těchto seznamů existovat, v tomto případě bude muset soudní komisař postupovat v souladu s ustanoveními § 172 a 173 ZŘS a zjistit tedy tyto informace z údajů dědiců. Jak v případě aktiv, tak v případě pasiv platí, že jedná-li se o sporné skutečnosti, nebude se k nim vzhledem k povaze řízení přihlížet a jejich vyřešení bude stát na žalobě podané mimo řízení o pozůstalosti.¹⁰¹ Řízení o pozůstalosti je však vedeno zásadou vyšetřovací. Praxe tedy není taková, že notář čeká na informace od dědiců, ale také aktivně vyhledává informace o aktivech a pasivech. Aktiva bude hledat především v seznamech, jako jsou Katastr nemovitostí ČR, Centrální depozitář cenných papírů, v evidenci vozidel, v obchodním rejstříku, případně také u relevantních bankovních institutů, bytových družstev atd.¹⁰² Co se týče pasiv pozůstalosti, bude především na věřitelích, aby v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* své pohledávky ohlásili co nejdříve poté, co se dozvěděli o skonu svého dlužníka.

Vytvořit seznam aktiv a pasiv je úkol časově i finančně méně náročný než soupis pozůstalosti, proto pokud zde bude tento soupis pozůstalosti, bude brán jako podklad pro seznam aktiv a pasiv. Soupis pozůstalosti jakožto institut nařízený soudem pouze ze zákonných důvodů má svá přesná specifika.¹⁰³

⁹⁹ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 238.

¹⁰⁰ Podrobněji viz. kapitola 3. Účast věřitele v řízení o pozůstalosti.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, č. 292/2013 Dz.

¹⁰² SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 284.

¹⁰³ Podrobněji viz. kapitola 3. Účast věřitele v řízení o pozůstalosti.

4.2 Konvokace a vyzoomění věřitelů

Často se v praxi stává, že věřitel neví o smrti svého dlužníka. Zákouodárce proto myslél i na tento problém a jak v hmotném právu, tak v právu procesním upravil konvokaci věřitelů, čímž opět došlo k posílení jeho postavení. Jde především o to, aby byla zjištěna nejen aktiva, ale i pasiva pozůstalosti, která jsou často obtížnější k nalezení. Zároveň tím dědic moderuje svou odpovědnost. V případě dědiců je svolání věřitelů úkon spojený s institutem výhrady soupisu.¹⁰⁴ Z ustanovení § 1711 OZ, stejně jako z ustanovení § 174 ZŘS vyplývá, že pouze dědic, který si vyhradil soupis pozůstalosti, či je tzv. osobou pod zvláštní ochranou dle ustanovení § 1685 OZ, má právo žádat soud o konvokaci věřitelů. Stejně tak může o konvokaci věřitelů žádat v případě odúmrti stát v postavení zákonného dědice. Kromě těchto dědiců může o svolání věřitelů žádat také osoba, která spravuje pozůstalost. Stačí, aby návrh podala pouze jedna z výše zmíněných osob. Účinek se bude vztahovat na všechny dědice s výhradou soupisu. Soud tedy na žádost věcně legitimovaných osob vyzve věřitele, aby ohlásili a doložili své pohledávky ve lhůtě, která v souladu s ustanovením § 174 ZŘS nesmí být kratší než tři měsíce. Výzva bude mít formu usnesení a bude vyvěšena na úřední desce soudu, případně se ještě zveřejní prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, bude-li k tomu důvod. Bude se jednat o případy, kdy budou panovat obavy z většího množství neznámých věřitelů zůstavitele. Vzhledem k finanční náročnosti daného způsobu zveřejnění se však bude jednat o ojedinělé řešení.¹⁰⁵ Usnesení se bude doručovat také všem účastníkům řízení, osobě, jež konvokaci navrhla a také je vhodné, ačkoli nejsou účastníky řízení, jej doručit věřitelům známým, zvláště v případech, kdy není známá přesná výše pohledávky, nebo nebyla-li nikterak doložena.¹⁰⁶ Součástí daného usnesení bude také poučení věřitelům, že v případě, že svou pohledávku neohlásí, může dojít k tomu, že jejich pohledávka nebude nikterak uspokojena. Výjimku z tohoto pravidla stanovuje ustanovení § 1712 OZ, které praví, že v případě, že věřitel prokáže, že dědic o pohledávce věděl, či je pohledávka zajištěna zástavním, či jiným věcným právem na věci, která rovněž spadá do pozůstalosti, bude dědic za poměrné uspokojení těchto pohledávek odpovídat svým majetkem. Bude-li totiž pozůstalost

¹⁰⁴ Podrobněji viz. kapitola 3. Prostředky ochrany věřitele a kapitola 5. Moderace odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele.

¹⁰⁵ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 378.

¹⁰⁶ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 600.

vyčerpána věřiteli řádně ohlášenými, zaniká věřitelům nárok na uspokojení.¹⁰⁷ Oprávněné osoby mohou návrh na konvokaci podat soudu kdykoli před vydáním meritorního rozhodnutí. Konvokace věřitelů způsobuje především to, že až do rozhodnutí soudu o nabytí dědictví nemá žádný z věřitelů právo na uspokojení z pozůstalosti. Ode dne, kdy došel návrh k soudu, až do dne uplynutí lhůty věřitelům stanovené pro ohlašování pohledávek nenastává a ani nepokračuje prodlení dlužníka. Nebudou tak naskakovat úroky z prodlení, nebude možné uplatňovat smluvní pokutu a stejně tak se na toto období odloží výkon soudního rozhodnutí či exekuce.¹⁰⁸

Poté, co uplyne lhůta pro ohlašování pohledávek věřitelů, se všichni věřitelé rozdělí do dvou skupinek, tedy na ty ohlášené a neohlášené. Následně se zjistí, zdali bude stačit pozůstalost k plnému uhrazení všech pohledávek ohlášených věřitelů a těch věřitelů, jež se ohlašovat nemusí. Bude-li pozůstalosti stačit na úhradu pohledávek ohlášených věřitelů a nebude vyčerpána, mají nárok na uspokojení pohledávek také věřitelé neohlášení. Pokud nikoli, bude pozůstalost předlužená a dojde k poměrnému uspokojování ohlášených věřitelů stejným způsobem, jako kdyby proběhla likvidace pozůstalosti.

Odlišné řešení však nastane v situaci upravené v ustanovení § 1713 OZ, tedy pokud žádná z věcně legitimovaných osob nepodá návrh na konvokaci věřitelů, či dědic uspokojí hlásícího se věřitele na úkor ostatních věřitelů a ti poté nedosáhnou plného uspokojení, ačkoli na to měli nárok. V tomto případě dojde ke zrušení účinku výhrady soupisu a dědic bude těmto zkráceným věřitelům odpovídat nad jeho rámec. Dle ustanovení § 1713 OZ mají totiž věřitelé právo na uspokojení až do výše, jakou by získali, došlo-li by k likvidaci pozůstalosti v souladu s úpravou v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Uvedu tedy příklad, kdy budou zůstavitelovi věřitelé osoby označené jako věřitel A s pohledávkou ve výši 40 000 Kč a pohledávka věřitele B bude ve výši 30 000 Kč. Suma 70 000 Kč se bude rovnat dědickému podílu dědice, jenž uplatnil výhradu soupisu, avšak nepožádal o konvokaci věřitelů. Následně se objeví věřitel C s pohledávkou ve výši 10 000 Kč. Pokud budeme poměrně počítat, tak tedy z celkové sumy dluhů 80 000 Kč se 40 000 Kč rovná 50 %, 30 000 Kč je 37,5 % a 10 000 Kč bude odpovídat 12,5 % z celkové částky. Pokud by postupoval dědic správně, došlo by k plnění věřitelů tak, že ze 70 000 Kč by věřitel A jakožto 50 % dostal 35 000 Kč, věřitel B by získal 26 250 Kč, jež činí 37,5 % a věřitel C s nárokem 12,5 % by se uspokojil částkou 8 750

¹⁰⁷ WINTEROVÁ, A.; MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. s. 410-411.

¹⁰⁸ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 601.

Kč. V tomto případě však tedy částku 8 750 Kč bude hradit dědic sám nad rámec svého dědického podílu. I tak však dojde k poměrnému zkrácení věřitele. Ačkoli je celkově formulace daného ustanovení velice komplikovaná, navíc je v ní stále legislativní chyba, která dědici nikterak nepomáhá, jsem přesvědčena o tom, že toto řešení není vhodné. Stále zde budou věřitelé plně uspokojeni na úkor věřitele, který se bude muset spokojit pouze s částkou, která odpovídá likvidačnímu podílu. Zároveň v souladu s úpravou bezdůvodného obohacení v občanském zákoníku nebudou muset plně uspokojení věřitelé nic vracet, jelikož dluh platně existoval a dlužník měl povinnost jej splnit.¹⁰⁹

4.3 Sporné pohledávky

Soud není oprávněn v rámci řízení o pozůstalosti rozhodovat spor mezi účastníky, jehož předmětem je určení, zdali je věc, právo, jiná majetková hodnota, případně dluh součástí pozůstalosti. Soudu nepřísluší v řízení o pozůstalosti provádět dokazování v rámci sporů mezi účastníky.¹¹⁰ Situace, kdy bude pohledávka v rámci řízení o pozůstalosti sporná, nebude nikterak výjimečná. Dědici se budou v rámci ochrany majetku, který je předmětem jejich dědického podílu, snažit rozporovat každou pohledávku, u níž bude byt' i jen malá naděje, že může být nepravá. V případě sporných pohledávek však budou věřitelé odkázáni do sporného řízení vedeného dle občanského soudního řádu vzhledem k nesporné povaze řízení o pozůstalosti. Ne však každá pohledávka, kterou dědici označí za spornou či neexistující, bude automaticky vyloučena z pozůstalostního řízení. Doloží-li věřitel pohledávku například exekučním titulem, směnkou či rozhodnutím soudu, nebude k námitkám dědiců nikterak přihlíženo. K tomuto tématu se ještě za účinnosti úpravy pozůstalostního řízení v občanském soudním řádu vyslovil ve svém usnesení¹¹¹ Městský soud v Praze s tím, že je potřeba nejen odlišných tvrzení, ale také to, aby strany svá tvrzení podložily odlišnými skutkovými zdůvodněními, jinak se nebude jednat o spor dle ustanovení § 175k odst. 3 OSŘ (dnes ustanovení § 172 a § 173 ZŘS). Soudní komisař má i v tomto řízení povinnost snažit se strany vést ke smíru,¹¹² neuspěje-li, bude se spor muset přesunout mimo pozůstalostní řízení. Je velice podstatné nezapomenout, že ať už budou dědici vystupovat na straně žalobců, či

¹⁰⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 611.

¹¹⁰ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4165/2013.

¹¹¹ Srov. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 6. 2002, sp. zn. 24 Co 127/2002.

¹¹² SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 369.

žalovaných, vždy musí vždy vystupovat všichni společně, jinak nastane nedostatek věčné legitimace. Dědic, který v případě, že spor bude rozhodnut ve prospěch věřitele, následně uhradí věřiteli dluh, má právo regresu vůči ostatním dědicům. V případě, že bude žaloba věřitelem podána ještě před ukončením dědického řízení, bude podána proti správci pozůstalosti.¹¹³ Zcela specifická situace nastane v případě sporných pohledávek, které budou předmětem likvidačního řízení.¹¹⁴

4.4 Promlčení pohledávky

Velkým posílením v rámci postavení věřitelů také bylo zavedení speciální promlčecí doby v případě pohledávek, které přešly na dědice dlužníka. Dřívější úprava se s touto problematikou nijak nevypořádávala a docházelo tak k žalobám proti blíže nespecifikovaným dědicům dlužníka, případně se po nabytí dědictví snažili věřitelé promlčení odporovat argumentem výkonu práva v rozporu s dobrými mravy.¹¹⁵ Ustanovení § 643 odst. 1 OZ stanovuje, že v tomto případě nastane promlčení nejdříve šest měsíců po dni, ve kterém bylo dědici potvrzeno nabytí dědictví. Zemřel-li dlužník, ztrácí věřitel možnost proti němu uplatnit právo na uspokojení pohledávky.¹¹⁶ Věřitel tak ne svojí vinnou čelí hrozbě, že bude jeho pohledávka promlčena. Až do právní moci rozhodnutí o nabytí dědictví není jasné, kdo je dědicem zůstavitele a na koho tak přešly i pohledávky zůstavitele.¹¹⁷ Vzhledem k tomu, že dědické právo vzniká dle ustanovení § 1479 OZ již smrtí zůstavitele, je tímto rozhodnutím dědické právo soudem potvrzeno deklaratorně, tedy s účinkem *ex tunc*.¹¹⁸ Zákodárce se tak rozhodl pro prodloužení, respektive nepravé stavění běhu promlčecí lhůty v těchto specifických případech. Ke smrti dlužníka však musí dojít ještě v době běhu promlčecí lhůty. Pokud dojde k promlčení ještě před zůstavitelovou, tedy dlužníkovou smrtí, pohledávka je promlčena bez dalšího. V případě, že pohledávka promlčena není, nebude se její běh nikterak stavět, pouze se případně prodlouží. Bude-li tedy z promlčecí lhůty zbývat méně než šest

¹¹³ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 370.

¹¹⁴ Podrobněji viz. kapitola 6. Likvidace pozůstalosti.

¹¹⁵ MELZER, F.; TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek III. § 419- 654. Praha: Leges, 2014. s. 1031.

¹¹⁶ KINDL, M.; ROZEHNAL, A. a kol. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 405.

¹¹⁷ MELZER, F.; TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek III. § 419- 654. Praha: Leges, 2014. s. 1031.

¹¹⁸ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 678.

měsíců po právní moci rozhodnutí o nabytí dědictví, dojde *ex lege* k jejímu prodloužení na zmíněných šest měsíců. V případě, kdy z délky promlčecí lhůty zbývá více než šest měsíců, zákon nijak nezasahuje a lhůta zůstává neměnná.¹¹⁹ Nehraje roli, zda bylo od počátku řízení o pozůstalosti jasné, kdo se stane dědicem či nikoli. Občanský zákoník chrání pomocí ustanovení § 643 všechny věřitele zůstavitele bez ohledu na obtížnost následného řízení o pozůstalosti.

Specificky však je upraven běh promlčecí lhůty v případě likvidace pozůstalosti. Zákon o zvláštních řízeních soudních v ustanovení § 246 stanovuje, že podání přihlášky, nebo má-li podání sílu přihlášky dle ustanovení § 245 ZŘS, způsobuje zastavení běhu promlčecí lhůty stejným způsobem jako v případě uplatnění pohledávky u soudu žalobou či jiným způsobem. Je zcela lhostejné, podal-li věřitel přihlášku ihned po vyvěšení usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti, nebo až v poslední možný den pro podání přihlášek. Běh lhůty se zastaví v okamžiku vyvěšení usnesení na úřední desce soudu shodně pro všechny věřitele.¹²⁰ Stavění promlčecí lhůty se samozřejmě nebude vztahovat na pohledávky, jejichž přihláška byla odmítnuta. Je poměrně logické, že zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje běh promlčecí lhůty samostatně vzhledem k povaze celého řízení a osudu pohledávek v případě likvidace pozůstalosti.

4.5 Neuplatněná pohledávka

Jsou i tací věřitelé, kteří přes všechny možnosti jednají v rozporu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* a své pohledávky v řízení o pozůstalosti jednoduše neuplatní. Osud těchto pohledávek však bude mít různou podobu, která bude záležet na chování dědiců zůstavitele a stavu pozůstalosti. V případě, že dědic, ať už z důvodu projevu úcty vůči zůstaviteli, či z pouhé nepozornosti neuplatní výhradu soupisu pozůstalosti, nebude mít neuplatnění pohledávky vliv na její uspokojení. Vzhledem k tomu, že dědic bude odpovídat celým svým majetkem a ne pouze dědickým podílem, bude pohledávka podléhat pouze obecné promlčecí lhůtě dle příslušných ustanovení občanského zákoníku. Rozhodne-li se dědic pro výhradu soupisu pozůstalosti, avšak nepřistoupí ke konvokaci věřitelů dle ustanovení § 1711 OZ a ustanovení § 174 ZŘS, bude dědic odpovídat za dluhy zůstavitele nad rámec svého dědického podílu, a to až do výše likvidačního podílu, na který by měl věřitel

¹¹⁹ BÍLKOVÁ, J.; ČERNÝ, M.; ČUHELOVÁ, K. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 2258.

¹²⁰ MACKOVÁ A.; MUZIKÁŘ, L. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 431.

nárok, kdyby k likvidaci pozůstalosti došlo v souladu se zákonem o zvláštních řízeních soudních. Ovšem došlo-li ze strany dědice jak k uplatnění výhrady soupisu a následně také ke konvokaci věřitelů, má věřitel nárok na uspokojení neuplatněné pohledávky pouze v případě, že není pozůstalost vyčerpána řádně ohlášenými věřiteli. Toto pravidlo se však dle ustanovení § 1712 OZ nevyužije v případech, kdy věřitel dokáže, že o jeho pohledávce dědic věděl, nebo je pohledávka zajištěna zástavním či jiným věcným právem k věci náležející do pozůstalosti. Tito věřitelé mají nárok na plné uspokojení svých pohledávek.¹²¹

U všech pohledávek se uplatní obecné pravidlo uvedené v ustanovení § 643 OZ. Promlčecí lhůta se jim v případě, že by jim měla uplynout v průběhu řízení o pozůstalosti, nebo v následujících šesti měsících prodlouží tak, aby uplynula šest měsíců po dni, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o nabytí dědictví.¹²² Pro věřitele, který nepřihlásil svou pohledávku, jest nejhorší variantou předlužená pozůstalost, u níž proběhne likvidace pozůstalosti bez přihlášky pohledávky daného věřitele. V tomto případě zanikne věřitelův nárok na uhrazení pohledávky z hlediska hmotného práva.¹²³ Proto je také součástí usnesení, ať už při konvokaci věřitelů v případě běžného řízení o pozůstalosti, či specifické likvidace pozůstalosti, poučení věřitelů o následcích jejich omisivního jednání, tedy neohlášení či nepřihlášení jejich pohledávky. Věřitelé tak musí být obezřetní, jelikož v případě smrti dlužníka mohou nastat komplikace s uspokojením, ať už v míře malé, či fatální.

¹²¹ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1647.

¹²² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanská zákoník. Komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 1611.

¹²³ Podrobně kapitola 6 – likvidace pozůstalosti.

5. MODERACE ODPOVĚDNOSTI DĚDICE ZA DLUHY ZŮSTAVITELE

V souladu s principem univerzální sukcese vstupuje dědic do všech práv a povinností zůstavitele. Tento již mnohokrát zmiňovaný princip však je možné prolomit. Stejně tak je možné prolomit zákonnou neomezenou odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele. Úprava vycházející jak jinak než z obecného zákoníku občanského, stejně jako současný občanský zákoník, zakotvovala možnost této moderace. Nebyla-li by zde možnost omezit odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele, vedlo by to k enormnímu zvyšování odmítání dědictví z důvodů obav dědiců z předlužení pozůstalosti. Problémem zůstává, že ačkoli měli adresáti norem občanského zákoníku již dostatek času na seznámení se s nimi, převládá v povědomí široké veřejnosti úprava spíše bývalého občanského zákoníku a s ním tedy i omezená odpovědnost za dluhy zůstavitele *ex lege*. Občanský zákoník se sice vrací k pre-socialistické úpravě, nicméně ne ve všech ohledech, a to vytváří nebezpečné zákoutí pro dědice.

Za dob obecného zákoníku občanského platil institut ležící pozůstalosti, bylo tedy na dědicích, aby se o svůj podíl přihlásili a v rámci této přihlášky uvedli, zdali se o něj hlásí s výhradou právního dobrodinní soupisu (*cum beneficio inventarii*), či nikoli (*sine beneficio inventarii*). Nývltová¹²⁴ nastiňuje situaci, kdy běžnému dědici přijde vyrozumění o jeho dědickém právu. Ten bude laicky předpokládat, že pokud nic neudělá, dědictví mu nepřipadne. Opak je však pravdou. Poté mu bude doručeno usnesení s poučením o možnosti výhrady soupisu a laický dědic opět zareaguje ignorací této informace, jelikož bude přesvědčen o tom, že dědictví vůbec nepřijal. Stane se tedy dědicem a k tomu bude za dluhy zůstavitele odpovídat celým svým majetkem. Občanský zákoník tak propojil aktivní i pasivní přístup dědice v neprospěch dědice. Je proto součástí práce soudních komisařů informovat dědice zůstavitele o možnosti omezení této odpovědnosti. Poučovací povinnost notářů je stanovena zákonem o zvláštních řízeních soudních a stanovena nejen k dědicům, ale také právě například k věřitelům zůstavitele.¹²⁵

5.1 Výhrada soupisu pozůstalosti

Hlavním způsobem, jak se vyhnout plné odpovědnosti vůči věřitelům zůstavitele a tím ochránit svůj majetek, je nepochybně výhrada soupisu. Znovu zavedený institut, který

¹²⁴ NÝVLTOVÁ, M. *Výhrada soupisu pozůstalosti v praxi*. Ad Notam. 2018, č. 3, s. 18-20.

¹²⁵ Srov. např. ustanovení § 164 ZŘS, ustanovení § 174 ZŘS, ustanovení § 175 ZŘS.

z logiky věci chyběl v OZ 1950 i OZ 1964 vzhledem k tomu, že v této úpravě byla odpovědnost automaticky omezena do výše dědictví *ex lege*, je prostředkem ochrany dědice. Stejně jako v obecném zákoníku občanském, i dnes je v ustanovení § 1674 OZ stanoveno, že zůstavitel nemůže svému dědici odebrat právo výhrady soupisu, a to ani v případě dědické smlouvy. Pokud se tedy strany dědické smlouvy domluví na nemožnosti uplatnění výhrady soupisu, nebude k tomu soud přihlížet. Stejně tak nelze výhradu soupisu nijak upravovat. Není tedy možné k ní přistoupit například s tím, že budou-li v pozůstalosti zjištěny dluhy, tak k ní přistupuje, pokud však dluhy zjištěny nebudou, výhradu soupisu pozůstalosti dědic neuplatňuje. V takovýchto případech jednoduše nebudou tyto moderace brány v potaz.

Jak bylo zmíněno výše, soud má v případě výhrady soupisu pozůstalosti poučovací povinnost k dědici dle ustanovení § 175 ZŘS. Poučení dědice proběhne tak, že mu soud doručí usnesení, ve kterém ho poučí o tom, že může uplatnit výhradu soupisu, jakým způsobem tak může učinit a jaké budou následky, pokud výhradu soupisu neuplatní. S oznámením dědici je spojena lhůta pro uplatnění výhrady soupisu, která je dle ustanovení § 1675 OZ dlouhá jeden měsíc. Zároveň však stejné ustanovení stanovuje, že pokud jsou zde důležité důvody, může soud lhůtu prodloužit. Jedná se tedy o lhůtu soudcovskou. Stejným způsobem je lhůta pro výhradu soupisu upravená také v procesním ustanovení § 175 ZŘS. Rozdílné je však pojetí osob, jimž se toto poučení zasílá. Hmotněprávní ustanovení § 1675 OZ mluví bez dalšího o dědici, zatímco ustanovení § 175 ZŘS stanovuje, že se poučuje každá osoba, která byla vyrozuměna o dědickém právu, či uplatnila u soudu své dědické právo a její účast v řízení o pozůstalosti nebyla ukončena. Ačkoli mohou být osoby dle hmotněprávní úpravy tytéž osoby jako dle úpravy procesněprávní, lze říci, že zákon o zvláštních řízeních soudních používá poněkud opatrnější výrazy. Dědici, kterým uplynula lhůta, či prohlásili, že si nevyhrazují soupis pozůstalosti, jej nemohou uplatnit dodatečně.

Zcela zásadní také je, jaké pouto dělilo dědice a zůstavitele. Lze říci, že občanský zákoník při úpravě výhrady soupisu stanovuje tři skupiny. První skupina je tvořena plně svéprávnými, známými, přítomnými dědici, kteří nejsou manželem, potomkem, nebo předkem zůstavitele. Pro tyto dědice platí, že nevyjádří-li se k poučení o výhradě soupisu, nastává fikce přijetí dědictví bez výhrady soupisu a budou tak ručit celým svým majetkem. Další skupinu tvoří dědici, jež jsou k zůstaviteli v pokolení přímém a manžel zůstavitele. Ti mají v rámci výhrady soupisu privilegovanou pozici. U těchto dědiců si soud musí vyžádat po jejich předvolání a následném poučení výslovné stanovisko k výhradě soupisu. Malou výjimku z tohoto pravidla tvoří dědicové, vůči nimž se uplatní zrušení účinků výhrady soupisu dle

ustanovení § 1681 OZ. Poslední skupinkou jsou pak dědicové pod zvláštní ochranou. Jedná se o ty dědice, kteří nejsou plně svéprávní, přítomní, či známí. Pro ty zákon stanovuje ochranu s tím, že je-li zde takový dědic, soud dle ustanovení § 1685 odst. 2 písm. a) OZ nařizuje soupis pozůstalosti a zároveň pro ně automaticky platí omezená odpovědnost za dluhy zůstavitele dle ustanovení § 1706 OZ, jakožto osob pod zvláštní ochranou.¹²⁶ Tyto osoby sice jsou v řízení o pozůstalosti zastoupeny, je však více než vhodné zřídit jim zvláštní ochranu zákonem. Zajímavostí je, že stejné účinky ustanovení § 1685 odst. 2 písm. a) OZ rozšiřuje i na právnickou osobu veřejně prospěšnou, či zřízenou ve veřejném zájmu. Je na místě, aby zde byla zvláštní ochrana těchto skupin dědiců, zvláště dědiců, kteří byli zůstaviteli nejbližší a mohou být smrtí otřeseni.¹²⁷

Dědici často nevyžívají tohoto institutu nejen z důvodu finanční náročnosti s ním spojené, ale také z důvodu pocitu neúcty vůči zůstaviteli. Právní účinky výhrady soupisu však jsou natolik podstatné, že nejsou-li si dědici jisti stavem pozůstalosti, měli by jej učinit. Rozdíl mezi ručením „pouze“ tím, co dědic získal v rámci dědického podílu, či celým svým majetkem může být obrovský.

V určitých případech však účinky výhrady soupisu zaniknou. Ustanovení § 1688 OZ stanovuje, že v případě, kdy soupis pozůstalosti nahradilo společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, či seznam pozůstalostního majetku¹²⁸, které nebudou odpovídat reálnému objemu majetku, a tento rozdíl bude nikoli nepodstatný, ruší se dědicům výhrada soupisu od počátku. Vůči dědici, jež má statut osoby pod zvláštní ochranou,¹²⁹ však toto ustanovení bude mít účinek pouze v případě, že pozůstalostní majetek zatajil úmyslně. Z toho tedy vyplývá, že u ostatních dědiců bude stačit pouhá nedbalost v případě těchto náhrad soupisu pozůstalosti. Zároveň je s tímto v ustanovení § 1688 OZ spojeno oprávnění osob uvedených v ustanovení § 1685 odst. 2 OZ si vyžádat nový soupis pozůstalosti, prokáží-li na tom právní zájem. Je však pojmově nesprávné tento soupis nazývat novým, vzhledem k tomu, že žádný soupis nařízen nebyl.¹³⁰ Mezi těmito osobami jsou také věřitelé zůstavitele, kterým buď bylo povoleno odloučení pozůstalosti, či prokázali jiný vážný důvod pro soupis

¹²⁶ SVOBODA, J.; MUZIKÁŘ, M. *Udělování soublasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam. 2015. č. 3, s. 7-13

¹²⁷ ELIÁŠ, K.; ZUKLÍNOVÁ, M.; GAŇO, J. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 689.

¹²⁸ Srov. ustanovení § 1687 OZ.

¹²⁹ Viz. ustanovení § 1685 odst. 2 písm. a) OZ.

¹³⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 506.

pozůstalosti. Bude se jednat převážně o zatajování pasiv pozůstalosti, kdy dědici nepřiznají majetek patřící do pozůstalosti, případně budou uměle ponižovány ceny daného majetku oproti ceně obvyklé a tím také snižovány hodnoty celé pozůstalosti.¹³¹ Je tedy pravděpodobné, že z osob, jež mají právo vyžadovat nový soupis pozůstalosti, to budou právě oprávnění věřitelé, kdo je budou uplatňovat. V případě, že byl seznam pozůstalostního majetku neúplný v rozsahu nikoli nepodstatném z důvodu zavinění správce pozůstalosti, hradí dle ustanovení § 1688 odst. 3 OZ škodu vzniklou z této skutečnosti správce pozůstalosti. Jedná se o zcela logické řešení, jelikož tento seznam sestavuje právě správce pozůstalosti. Proto, nebude-li úplný, bude to chyba správce a nikoli dědiců. Náhrada škody se v případě chybného seznamu pozůstalostního majetku, či společného prohlášení dědiců bude řídit obecnými ustanoveními o náhradě škody. Zda-li však došlo k naplnění podmínek pro zrušení účinků výhrady soupisu, není předmětem řízení o pozůstalosti vzhledem k jeho nesporné povaze. Tento nárok bude oprávněná osoba uplatňovat v jiném řízení, kdy například věřitel se bude domáhat uspokojení své pohledávky v plné výši právě z tohoto důvodu, či bude odkazovník, jehož odkaz byl poměrně snížen, jej vyžadovat v plné výši. Bude-li však tento spor vyřešen ještě v průběhu řízení o pozůstalosti, soud projednávající danou pozůstalost k jeho výsledku přihlédne.¹³²

O soupis nový však bude vhodné žádat pouze v případě, že je zde dědic, kterému stále svědčí výhrada soupisu. Bude-li zrušení účinku účinné vůči všem dědicům a budou tedy všichni odpovídat za dluhy zůstavitele celým svým majetkem, nebude potřeba soupisu pozůstalosti, jehož náklady by se staly dalším pasivem pozůstalosti.

Dědici jsou vůči věřiteli v pozici solidárních dlužníků. Věřitel tedy může požadovat plnění po kterémkoli z nich, který následně má právo regresu vůči ostatním dědicům. Následný regres se bude řídit dle ustanovení § 1706 OZ obecnými ustanoveními o společných dlužích. Pokud si však dědic vyhradí soupis, může po něm věřitel v souladu s ustanovením § 1707 OZ vyžadovat plnění pouze do výše jeho dědického podílu. Je však podstatné, že tato povinnost je dědici stanovena až po nabytí dědického podílu. Pokud stále probíhá řízení o pozůstalosti, stanovuje ustanovení § 1703 OZ, že se věřitel může uspokojit pouze z majetku spadajícího do pozůstalosti a tohoto plnění se může domáhat pouze proti osobě, jež spravuje pozůstalost. Případné plnění dědiců, jež neuplatnili výhradu soupisu, nad rozsah jejich dědického podílu, je tedy po nich možno vyžadovat až po potvrzení dědictví soudem.

¹³¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 506.

¹³² FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 530.

S výhradou soupisu je zároveň spojena konvokace věřitelů.¹³³ Dědic, který si vyhradil soupis pozůstalosti, by měl v rámci ochrany svého majetku zároveň navrhnout konvokaci věřitelů dle ustanovení § 1711 OZ. Neučiní-li tak, případně uspokojí-li jiného přihlášeného věřitele zůstavitele, aniž by respektoval nároky jiných věřitelů, kteří poté nedosáhnou plného uspokojení svojí pohledávky z pozůstalosti, bude dle ustanovení § 1713 OZ odpovídat za dluhy zůstavitele nad rámec svého podílu.

Především je zde potřeba zmínit chybu v daném ustanovení, jelikož je v něm chybně zmíněno, že dědic bude věřiteli zavázán nad rámec uvedený v ustanovení § 1692 OZ, vzhledem k tomu, že toto ustanovení se týká potvrzení o nabytí dědictví, bude se jednat o chybu. Zákonodárce měl spíše na mysli úpravu uvedenou v ustanovení § 1706 OZ, tedy právě výhrady soupisu.¹³⁴ Tato odpovědnost bude sahat až do výše částky, kterou by věřitel získal v případě provedení likvidace pozůstalosti z důvodu jejího předlužení. Dědic je totiž povinen uspokojit všechny věřitele poměrně, podle toho, jak by byli uspokojeni v likvidaci pozůstalosti. Obdobná situace nastane i v případě, že sice došlo ke konvokaci věřitelů, nicméně dědic z vlastní iniciativy uspokojí přihlášeného věřitele na úkor jiného. Může se tak stát například z přesvědčení dědice, že pohledávka z důvodu nedoložení dostatku důkazu o její existenci není vůbec platná. Dostatečné doložení však v tomto případě nehraje žádnou roli, zákon hovoří o přihlášených věřitelích.¹³⁵ Připomínám, že ustanovení § 1711 OZ a ustanovení § 174 ZŘS určuje, že konvokaci věřitelů může z dědiců zůstavitele navrhnout pouze dědic vyhrazující si soupis pozůstalosti, dědic který má statut chráněné osoby a případně také stát v postavení zákonného dědice, jemuž svědčí výhrada soupisu. Konvokace věřitelů u dědiců ručících celým svým majetkem je z principu zbytečná, v jejich případě není podstatné, kdy se věřitelé přihlásí s pohledávkou.

5.2 Odúmrť

Zvláštní postavení má v případě výhrady soupisu také stát. Není-li dědice, případně majetek zůstavitele státu. Jak je již zmíněno, v aktuální úpravě má stát postavení zákonného dědice. Úprava odúmrti (*caducum*) je tak upravena právě v rámci zákonné posloupnosti, a to konkrétně v ustanovení § 1634 OZ. Toto ustanovení stanovuje, že k jiným osobám má stát

¹³³ Podrobněji viz. kapitola 3. Prostředky ochrany věřitele.

¹³⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 610.

¹³⁵ PETROV, J.; VÝTISK, M.; BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2017. s. 1647.

postavení jako dědic, jemuž svědčí výhrada soupisu. Věřitelům svědčí veškerá práva, jako v případě „běžného“ dědice a stejným způsobem uplatňují i své pohledávky.¹³⁶ Zároveň však ze zákona ručí pouze do výše dané pozůstalosti. Stát však nemá právo dědictví odmítnout, což je další specifikum při tomto institutu. V případě, že by stát odmítl dědictví, nebylo by v tomto případě jiné možnosti, než nařídít likvidaci pozůstalosti, i když by pozůstalost nebyla předlužena, což je spíše běžnou praxí států se systémem common law.¹³⁷

Zároveň stát nemůže dle ustanovení § 1594 odst. 1 OZ být v případě odúmrti odkazovníkem. Z výkladu daného ustanovení vyplývá, že povolá-li zůstavitel dědice s tím, že určí věc, kterou daný dědic dědit nemá. To se považuje za zřízení odkazu zákonným dědicům. Nejsou-li však žádní zákonní dědici, případně tato věc povolanému dědici a odkaz by tak měl připadnout státu.¹³⁸ V jiných případech však stát může mít postavení odkazovníka i s právem daný odkaz odmítnout.¹³⁹ Vzhledem k pojetí odúmrti v občanském zákoníku totiž dojde ke smísení majetku zůstavitele a majetku státu, proto je potřeba této speciální ochrany, jelikož by pro věřitele nejspíš nebyl vhodnější dědic ručící celým svým majetkem než stát. Stát samozřejmě odpovídá nejen za dluhy zůstavitele, ale i za jiná pasiva pozůstalosti, jakožto i za náklady pohřbu zůstavitele a pořízení jeho hrobového místa. Dojde-li k odúmrti, bude stát zastupovat a tedy i jednat s věřiteli Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Bylo předmětem jednání, zdali může stát uzavřít se zůstavitelem ještě za doby jeho života dědickou smlouvu. Problematické by bylo určit v tomto případě podmínky a také zástupce, jež by tyto dědické smlouvy uzavíral. Odborná veřejnost se však k tomuto kroku staví poněkud kriticky a spíše zastává názor, že závěť bude jediným pořízením pro případ smrti, kterým lze stát povolát za dědice. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku osvětluje, že je potřeba této speciální ochrany státu vzhledem ke změně pojetí odúmrti, jakožto dědickoprávního nároku.

Stejně tak stát jakožto dědic může navrhnout likvidaci pozůstalosti v případě, že splní zákonné podmínky dle ustanovení § 195 ZŘS.¹⁴⁰

¹³⁶ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 378.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 332.

¹³⁹ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 384.

¹⁴⁰ FIALA, R.; DRÁPAL, L.; BÍLEK, P. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 378.

Rozsudek¹⁴¹ Nejvyššího soudu ČR určuje, že v případě, kdy bylo součástí pozůstalosti zástavní právo k věci, či právu, tak také toto právo přechází na stát společně s odúmrťí. Věřitel, kterému toto zástavní právo svědčilo, tak má právo na uspokojení pohledávky ze zpeněžení této zástavy. Rovněž v tomto rozsudku Nejvyšší soud ČR konstatoval, že stát v případě odúmrťí odpovídá i za vypravení pohřbu zůstavitele.

Zákonodárce se však aktuální úpravou snaží případy odúmrťí co nejvíce omezit, pomocí rozšíření počtu zákonných dědických tříd na celkový počet šest z předchozích čtyř.

¹⁴¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5755/2015.

6. LIKVIDACE POZŮSTALOSTI

Velkou změnou prošla také úprava likvidace pozůstalosti. Zákonodárce jí věnoval v součtu více než jedno sto ustanovení v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Likvidace pozůstalosti jakožto hlavní prostředek vypořádání předlužené pozůstalosti si však takovou úpravu jistě zaslouží. Celá diplomová práce je vedena z pohledu pozůstalostí, jež trpí vadou na kráse v podobě dluhů zůstavitele. Časté jsou však i případy, kdy pasiva pozůstalosti přesahují její aktiva. V tomto případě se bude jednat o pozůstalost předluženou. Nikterak neobvyklý jev se následně musí řešit s ohledem na všechny věřitele, jelikož nebude možné plného uspokojení všech. I tento institut je samozřejmě spojen s výhradou soupisu dědice či dědiců. Je-li zde byt' jeden dědic nevyhrazující si soupis pozůstalosti, bude odpovídat celým svým majetkem a věřitelé tak mohou dosáhnout plného uspokojení i v případě, že samotná pozůstalost bude předlužená. Likvidace pozůstalosti je tedy proces, kdy bude obsah pozůstalosti jakožto likvidační podstata postupně zpeněžován a následně budou věřitelé zůstavitele uspokojeni, byť i jen z části. Likvidační řízení je tak trochu řízením *sui generis* oproti nespornému řízení o pozůstalosti, jelikož v něm již dochází k dokazování vlastnictví, přezkoumávání pohledávek a dalším šetřením a krokům, které likvidační správce činí pro úspěšné ukončení likvidace pozůstalosti.¹⁴²

Notář není nikterak časově omezen v rámci řízení o pozůstalosti a může tak navrhnout likvidaci pozůstalosti kdykoli během řízení, splní-li zákonné podmínky. Ty určuje ustanovení § 195 ZŘS velice podrobně. Návrh na likvidaci pozůstalosti může podat pouze omezená skupina osob. Za prvé se jedná o dědice, kterým svědčí výhrada soupisu, či jsou tzv. osobami pod zvláštní ochranou dle ustanovení § 1685 OZ. Dědici, jež si soupis pozůstalosti nevyhradili, nemají nárok na tento návrh jednoduše z důvodu, že za dluhy zůstavitele odpovídají celým svým majetkem. Právo podat návrh má také v případě odúmrti stát, který je v postavení zákonného dědice, kterému svědčí výhrada soupisu pozůstalosti. Poslední oprávněnou osobou je věřitel, který prokázal, že jeho pohledávka je platná a odpovídá jí dluh, který je částí pasiv likvidační podstaty.¹⁴³ Bude se tedy jednat o pasiva dle ustanovení § 238 odst. 1 ZŘS. Zároveň však musí být splněny důvody uvedené pod písmeny a) až d) ustanovení § 195 ZŘS, tedy nebude možné řízení o pozůstalosti zastavit dle ustanovení § 153 či § 154 ZŘS, dále bylo provedeno vypořádání společného jmění manželů za

¹⁴² SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 327.

¹⁴³ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. s. 426.

předpokladu, že manželství zaniklo smrtí zůstavitele, současně také musí být stanoveno předlužení majetku a poslední podmínkou je, že nebylo dosud vydáno rozhodnutí o nabytí dědictví, jež by nabylo právní moci. Je-li to ve veřejném zájmu, může soud postupovat také z moci úřední a za splnění zákonných podmínek rozhodnout o nařízení likvidace pozůstalosti bez návrhu legitimované osoby.

Likvidace pozůstalosti se nařizuje usnesením soudu. Současně budou v rámci tohoto usnesení vyzváni věřitelé, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která dle ustanovení § 196 ZŘS nesmí být kratší než tři měsíce. Věřitelé také budou poučeni o následcích opožděného, či vadného přihlášení pohledávek. Vzhledem k tomu, že se jedná o svolání věřitelů, lze zde vidět paralelu s konvokací věřitelů v rámci klasického řízení o pozůstalosti. Usnesení se zveřejňuje na úřední desce soudu. Šešina¹⁴⁴ navíc tvrdí, že i v tomto případě je možné použít přiměřeně ustanovení § 174 ZŘS a při odůvodněných případech může být usnesení zveřejněno také v hromadných sdělovacích prostředcích. Účastníky tohoto řízení budou dle ustanovení § 117 ZŘS věřitelé, jež včas a řádně přihlásili své pohledávky, ti věřitelé, jejichž pohledávky nepodléhají přihlášení a také likvidační správce. V rámci přihlášky musí věřitel dle ustanovení § 241 ZŘS doložit původ pohledávky v podobě příloh a také ji přesně vyčíslit, i když půjde o pohledávku nepeněžitou, neurčité výše, či v jiné měně než je česká koruna. Stejně tak musí věřitel tvrdící, že jeho pohledávka jest zajištěna, tuto skutečnost dokázat, či tvrdí-li věřitel, že je pohledávka vymahatelná, je potřeba doložit i právní titul této vymahatelnosti. Bude-li přihláška podána s vadami, vyzve samozřejmě soud věřitele k jejich odstranění. V případě, že vady odstraněny nebudou, bude soud muset přihlášku odmítnout. Dle ustanovení § 241 ZŘS se bude za řádnou a včasnou přihlášku považovat také oznámení pohledávky podané ještě během řízení o pozůstalosti, splňuje-li všechny zákonné podmínky stanovené v ustanovení § 241 odst. 1 a 2 a v § 242 ZŘS.

Toto usnesení a tedy zahájení likvidace pozůstalosti má dalekosáhlé následky. Od momentu zveřejnění usnesení se totiž zastavují veškeré exekuce i výkony soudních rozhodnutí na majetek spadající do pozůstalosti a žádné další nebude možno nařídit.¹⁴⁵ Soud, u něhož jsou tato řízení vedena, má povinnost o tomto kroku bezodkladně informovat účastníky těchto exekucí, či výkonu soudních rozhodnutí. Dále přechází správa pozůstalosti na likvidačního správce, je-li jmenován ze seznamu insolvenčních správců vedeným Ministerstvem

¹⁴⁴ ŠEŠINA, Martin. *Urychlení likvidace pozůstalosti*. Ad Notam. 2015, č. 2, s. 8-1.

¹⁴⁵ WINTEROVÁ, A.; MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 416.

spravedlnosti,¹⁴⁶ jinak na notáře, který byl pověřen v rámci řízení o pozůstalosti k úkonům soudního komisaře. Vzdají-li se však věřitelé zcela práva na uspokojení své pohledávky či její pozbydou, jejich účastenství zanikne. S právní mocí usnesení také dochází k zániku dědických práv zůstavitelových dědiců, odkazy, práva na povinný podíl a další instituty a funkce uvedeny v ustanovení § 200 ZŘS.

Pro účely této práce je však podstatné, jaký dopad má likvidace pozůstalosti na věřitele zůstavitele. Jak tedy plyne z výše uvedeného, má možnost navrhnout likvidaci pozůstalosti v případě splnění zákonných podmínek a také je povinen svou pohledávku po nařízení likvidace včas a řádně přihlásit. Velice důležité také je, že právní mocí usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zaniká kromě jiného dle ustanovení § 200 ZŘS i odloučení pozůstalosti. Zajišťovací prvek v podobě závěry pozůstalosti však trvá dále, nestanoví-li soud v usnesení něco jiného. Stejně tak je možné závěru pozůstalosti navrhnout až při nařízení likvidace pozůstalosti, bude se při ní postupovat obdobně dle ustanovení § 149 až 151 ZŘS. Právní mocí tohoto usnesení se také stávají dle ustanovení § 201 ZŘS splatné řádně a včas přihlášené dva druhy pohledávek. Jsou jimi pohledávky, které věřitele opravňují k návrhu na likvidaci pozůstalosti, stejně jako pohledávky vůči třetím osobám, které jsou zajištěny majetkem, který spadá do pozůstalosti, u těch však musí být zároveň požádáno o uspokojení ze zajištění ve stejné lhůtě, jaká je stanovena k přihlášení pohledávek.

Pro správné provedení likvidace pozůstalosti je potřeba zjistit obsah likvidační podstaty. Ačkoli je spíše výjimkou, že by byla likvidace pozůstalosti nařízená natolik brzy, aby ještě nebyla jasná aktiva a pasiva pozůstalosti, přesto je postup zákonem stanoven. Ten v tomto případě bude obdobný jako u zjišťování aktiv a pasiv pozůstalosti. Pokud bude vypracován soupis pozůstalosti, bude likvidátor či notář vycházet především z něj, případně z náhrad soupisu, tedy ze seznamu pozůstalostního majetku, či společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. Nebude-li ani těch, budou zdrojem informací především shodné údaje dědiců. Jak je zmíněno výše, postup při likvidaci pozůstalosti není úplně nesporným, vzhledem k tomu, že dle ustanovení § 214 ZŘS notář či likvidační správce nejen, že budou prošetřovat, zdali zde není jiný majetek než pouze ten uvedený dědici, ale zároveň se budou muset vypořádat s majetkem, ke kterému se doposud nepřihlíželo, jelikož byl sporným. Budou tak činit pomocí stejných způsobů jako v případě seznamu aktiv a pasiv, tedy nahlížením do seznamů, z obsahu listin, či vyžadováním si informací od osob, jež by mohly být informovány

¹⁴⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, R.; HROMADA, M.; RABAN, P. a kol. *Civilní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. S. 285.

o těchto skutečnostech.¹⁴⁷ V tomto řízení je však také silnější postavení soudu vůči likvidačnímu správci, či notáři, jež likvidaci pozůstalosti provádí. Nejen, že soud musí dle ustanovení § 215 ZŘS schválit jakékoli vyžádání informací, ať už od osob fyzických, nebo od osob vedoucích seznamy nebo systémy, ale také posuzuje oznámení likvidačního správce o sporném majetku, který sice je součástí likvidační podstaty, ačkoli by dle šetření likvidačního správce být neměl a po posouzení dá soud pokyn, jak s tímto majetkem naložit. Likvidační správce či notář jsou povinni vést seznam likvidační podstaty s přesně určenými položkami, do kterého může dle ustanovení § 220 ZŘS nahlížet a pořizovat výpisy každý, kdo osvědčí právní zájem, nebo kdo pro to má vážné důvody.¹⁴⁸ Soud také musí odsouhlasit zpeněžení likvidační podstaty, které provádí likvidační správce, či notář. Zákon o zvláštních řízeních soudních stanovuje způsoby zpeněžení likvidační podstaty. Těmi jsou zpeněžení prodejem, nabytí vlastnického práva k majetku z likvidační podstaty, nebo také zpeněžení věřitelem. Věřitel zůstavitele tak má v rámci zpeněžení likvidační podstaty specifické postavení a možnosti. Ustanovení § 233 ZŘS dovoluje postup, kdy věřitel, kterému svědčí zástavní právo na majetku patřícím do likvidační podstaty, bude moci s povolením soudu tuto věc zpeněžit za předpokladu, že tím nepoškodí žádného jiného věřitele. Tímto usnesením daná věc přechází do správy věřitele a ten s ní následně nakládá a může jí dle dohody zpeněžit. Soud při tomto postupu stanoví věřiteli lhůtu ke zpeněžení dané věci. Podaří-li se věřiteli tento majetek zpeněžit, předá získanou částku soudu společně se zprávou o průběhu zpeněžení. Věřitel se však práva na zpeněžení může také vzdát, čímž jeho oprávnění zanikne. Poslední částí likvidační pozůstalosti jsou věci, které se nepodařilo zpeněžit, ty následně dle ustanovení § 237 ZŘS připadají státu.

Stejně jako seznam obsahu likvidační podstaty musí být veden seznam přihlášek. Do tohoto seznamu se v souladu s ustanovením § 250 odst. 1 ZŘS zapíše pohledávky, jejichž přihláška nebyla soudem pravomocně odmítnuta, pohledávky, které byly oznámeny v řízení o pozůstalosti a jejich oznámení splňuje podmínky přihlášky pohledávky do likvidačního řízení a samozřejmě pohledávky, u nichž není potřeba jejich přihlášky. Soud zároveň musí provést přezkum přihlášek. K tomu nařídí soud neveřejné jednání a věřitelé jakožto účastníci řízení, mají právo se ho i včetně svých zástupců účastnit. Ustanovení § 253 ZŘS ukládá výjimku, kdy není potřeba nařizovat toto jednání, a to v případech, kdy bude přihlášena pouze jediná pohledávka a také vzdali-li se všichni věřitelé práva účasti na tomto přezkumném jednání,

¹⁴⁷ MACKOVÁ, A.; MUZIKÁŘ, L. a kol: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 393.

¹⁴⁸ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 334.

nebo souhlasí s přezkumem bez jednání. Toto jednání může být v případě velkého množství věřitelů zdlouhavé a náročné, jelikož soud v případě každé přezkoumávané pohledávky individuálně určuje, zdali je dostatečně doložena a tedy i prokázána a v jaké výši. Následně mají věřitelé ke každé takto prokázané pohledávce či právu na uspokojení pohledávky ze zajištění možnost popření, a to jak z části, tak v celé výši. Nedojde-li ke smírnému řešení sporu o pohledávku mezi věřitelem a soudem, bude věřitel soudem vyzván, aby se vyjádřil, zdali chce jím popřenou pohledávku, nárok na uspokojení pohledávky ze zajištění, či jejich části uplatnit u soudu žalobou. Pokud se věřitel rozhodne pro tuto žalobu, bude muset složit jistotu v zákonné výši dle ustanovení § 257 odst. 2 ZŘS, která má sloužit na pokrytí nákladů řízení o žalobě a k pokrytí dalších nákladů, jakožto i jako preventivní prostředek k neuváženým krokům věřitele.¹⁴⁹ Samozřejmostí je upuštění od jistoty v případě věřitele, který by měl nárok na osvobození od soudních poplatků dle ustanovení § 138 OSŘ, stejně tak vezme-li své popření zpět. Následné žaloby věřitelů, jejichž pohledávky soud neshledal prokázanými byť s částí, případně byly popřeny jiným věřitelem, který složil u soudu jistotu, se budou projednávat dle občanského soudního řádu, ačkoli specifika upravuje i zákon o zvláštních řízeních soudních.

Soud po všech těchto krocích přistoupí k vytvoření rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty. Jedná se tedy o rozhodnutí soudu, jací věřitelé a jejich pohledávky budou uspokojeny, případně uspokojeny z části, či zůstanou zcela neuhrazeny. Z toho se dle ustanovení § 269 ZŘS budou uhrazovat pohledávky zjištěné, pohledávky, pro jejichž uspokojení není potřeba přihlášení ani přezkumu a pohledávky vůči třetím osobám, které jsou zajištěny majetkem spadajícím do likvidační podstaty, pokud je zjištěno právo na jejich uspokojení z tohoto majetku.

Jsou-li pohledávky zajištěny majetkem patřícím do pozůstalosti, uhradí se tyto pohledávky ze zpeněžení majetku, na němž vázlo zajištění. Zisk ze zpeněžení bude zkrácen o poměrnou část nákladů na správu tohoto majetku a případně také o náklady vynaložené na zpeněžení tohoto majetku. Existují i případy, kdy tento majetek slouží k zajištění více pohledávek. V tomto případě budou uspokojovány v pořadí, v jakém toto zajištění vzniklo. Nebude-li majetek stačit těmto osobám k plnému uhrazení jejich pohledávek, budou přesunuty k ostatním pohledávkám dle rozvrhu výtěžku. Dodržel-li věřitel, kterému soud dal souhlas se zpeněžením zajištěného majetku, veškeré zákonné podmínky, bude mu předán čistý

¹⁴⁹ MACKOVÁ, A.; MUZIKÁŘ, L. a kol: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 444.

výtěžek zpeněžení do tří dnů od nabytí právní moci usnesení. Bude-li výtěžek stačit i k případnému uspokojení dalších zajištěných věřitelů, bude se pokračovat dle pořadí. Případný přebytek bude použit na uspokojení nezajištěných pohledávek dle rozvrhového usnesení.¹⁵⁰ Zákon o zvláštních řízeních soudních však nijak neupravuje následky zpeněžení majetku věřitelem v rozporu se zákonnou úpravou. Nabízí se řešení, že analogicky k ustanovení § 231 odst. 3 ZŘS se vůbec nebude jednat o zpeněžení majetku, nebo že věřitelé zajištěných pohledávek nebudou uspokojováni v souladu s postupem uvedeným v ustanovení § 271 odst. 1 ZŘS a celý čistý výtěžek poslouží k uspokojení pohledávek dle rozvrhu.¹⁵¹ Věřitelé se navíc mohou uspokojit i z výnosů zajištěného majetku. Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení¹⁵² judikoval, že byla-li zajištěná věc během správy (byť se v tomto případě jednalo o insolvenční řízení) řádně spravována a užívána, z čehož vzešly finanční prostředky například v podobě nájemného, má věřitel právo se uspokojit také z těchto prostředků až do výše pohledávky.

Součástí rozvrhového usnesení bude také postup uspokojování pohledávek, které nebyly uspokojeny dle předchozího postupu, tedy dle ustanovení § 270 a § 271 ZŘS. Zákon o zvláštních řízeních soudních dopodrobna specifikuje skupiny, podle kterých se bude v rámci uspokojování postupovat. Z likvidační podstaty se nejprve uspokojí skupina první, tedy pohledávky ze smluv, jež byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem. Bude-li skupina uspokojena celá a stále nebude vyčerpána likvidační podstata, bude se pokračovat ke skupince druhé a tak dále, dokud se likvidační podstata zcela nevyčerpá. Nestačí-li likvidační podstata k uspokojení celé skupiny, uspokojí se pohledávky v této skupině poměrně. Může se také stát, že v průběhu likvidace pozůstalosti vyjde najevo, že pozůstalost předlužená není, například z důvodu dodatečně zjištěného majetku zůstavitele. Částka, která zůstane po uspokojení všech zjištěných pohledávek, se nazývá likvidačním přebytkem a je dle ustanovení § 275 ZŘS vydána osobám, kterým svědčilo dědické právo v době nařízení likvidace pozůstalosti.

Řízení v prvním stupni končí způsoby uvedenými v ustanovení § 276 odst. 1 ZŘS, tedy buď vydáním rozvrhového usnesení, kterým soud rozhodne o rozdělení celého nebo zbývajícího výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty, případně usnesením o vydání

¹⁵⁰ SVOBODA, J.; KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 344.

¹⁵¹ MACKOVÁ, A.; MUŽIKÁŘ, L. a kol: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. s. 460.

¹⁵² srov. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 7. 2012 sp. zn. 2 VSOL 327/2012-B-72.

likvidačního přebytku. Nabyde-li toto usnesení právní moci, řízení o pozůstalosti je u konce. Společně s právní mocí zanikají pohledávky, kterým odpovídala pasiva pozůstalosti v rozsahu, v jakém nedošlo k jejich uspokojení, případně nebyly-li tyto pohledávky věřitelem vůbec přihlášeny.

Vyjde-li najevo další majetek až v průběhu likvidace, a to konkrétně po rozvrhovém usnesení, bude připojen do likvidační podstaty usnesením soudu. Likvidace tak bude nadále pokračovat s tím rozdílem, že likvidační podstata bude mít vyšší hodnotu. Objeví-li se majetek až po skončení řízení, bude usnesením soudu předán těm, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace. V tento moment se již soud nezabývá zpeněžením a uspokojováním pohledávek věřitelů, jelikož ty dle ustanovení § 277 ZŘS zanikly právní mocí skončení likvidace.¹⁵³ V tomto případě se však v souladu s ustanovením § 279 odst. 3 ZŘS nebude přihlížet k zániku práva na odkaz a je-li majetek nově zjištěný předmětem odkazu zřízeného zůstavitelem, má odkazovník právo na odkaz ve stejném rozsahu, jaké mu občanský zákoník přiznává v případě dědice obtíženého odkazem, který si vyhradil soupis pozůstalosti, ale zároveň byla pozůstalost vyčerpána. Je zde tedy ustanoven vztah upravený v ustanovení § 1630 odst. 1 a 2 OZ.¹⁵⁴

Likvidace pozůstalosti je tedy dle výše uvedeného upravena vskutku podrobně. I tak je ovšem tato úprava kritizována pro účinky ne zcela zřetelné na první pohled. Šešina¹⁵⁵ popisuje, jak již za staré úpravy trvalo i několik let, než se přes všechny dědické třídy dostala pozůstalost k likvidaci. Vzhledem k rozšíření dědických tříd na dnešních šest se tak toto dlouhé řetězení ještě více prodloužilo. Do aktuální úpravy ať již hmotněprávní, či procesněprávní navíc nebyl zakotven institut dohody o přenechání dědictví věřitelům k úhradě dluhů, ač dle Šešiny¹⁵⁶ není vyloučen, je mnohem obtížnější této dohody dosáhnout než za úpravy předešlé. Tato dohoda předcházela likvidaci dědictví za staré úpravy a byla méně náročná než likvidace, ať už v dnešní, či předchozí podobě. Likvidace pozůstalosti tak zůstává složitým procesem s nejasným koncem.

¹⁵³ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 544.

¹⁵⁴ SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 545.

¹⁵⁵ ŠEŠINA, M. *Urychlení likvidace pozůstalosti.* Ad Notam. 2015, č. 2, s. 8-11.

¹⁵⁶ Ibid.

ZÁVĚR

V rámci úpravy aktuálního občanského zákoníku se jeho autoři inspirovali především rakouským obecným zákoníkem občanským, který je v Rakousku platný dodnes. V rámci inspirace však mnoho institutů dostalo podobu, která dědice zůstavitele vystavuje nepřiměřeným rizikům. Ačkoli je potřeba respektovat princip *ignorantia legis non excusat*, je změna, jež nastala pro dědice s účinností občanského zákoníku markantní. Věřitelé získali postavení, o kterém by se dalo říci, že je až výsostné. Možnosti, kterými se mohou domoci ochrany svých pohledávek, a které se také často dají použít až v mezích šikany dědiců, je nepřehledné množství. Na druhou stranu postavení dědiců, kteří jsou často citelně zasaženi smrtí osoby blízké, je tímto zhoršeno. Soudní komisař má v rámci řízení o pozůstalosti zákonem stanovenou poučovací povinnost, nicméně lhůty pro konání dědiců, které jsou spojeny s fatálními následky, jsou dle mého názoru poněkud nevyvážené vzhledem k lhůtám věnovaným právě věřitelům v případě konvokace věřitelů. Stejně tak je mnoho ustanovení občanského zákoníku psáno jazykem více než složitým a pro běžného občana jsou tato ustanovení prakticky nepochopitelná.

Občanský zákoník aktuálně rozlišuje pojmy dědictví a pozůstalost, což dle mého je vhodné. Bohužel je s tím spojena nepříjemnost v podobě pojmové rozlišnosti daného řízení. Procesní zákon o zvláštních řízeních soudních hovoří o řízení o pozůstalosti. Hmotněprávní občanský zákoník na druhou stranu využívá pojmu řízení o dědictví například v ustanovení § 1490 odst. 1 OZ, stejně jako v dalších ustanoveních. Tento pojmový rozpor je nešťastný a bylo by více než vhodné jej zákonem sjednotit, ať už se bude jednat o příklonění k hmotněprávní, či procesněprávní úpravě.

Během zpracování odborných zdrojů jsem objevila mnoho neshod mezi autory těchto textů. Ačkoli je vzhledem ke krátké účinnosti předpisů a novému, či staronovému zavedení mnoha institutů tento rozpor pochopitelný, může vést k problematické praxi v rámci dědického práva. Současně je aktuální úprava terčem kritiky především kvůli zavedení neomezené odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. Mnoho odborníků, především z notářské obce je přesvědčeno, že je to krok špatným směrem a volají po zrušení neomezené odpovědnosti, tedy, aby tato odpovědnost nenastala *ex lege*. Hlavní změna je ta, že před socialismem byla úprava dědictví spojena s ležící pozůstalostí a tehdy se dědic musel o svůj dědický podíl přihlásit a v rámci této přihlášky se vyjádřit, přijímá-li dědictví s výhradou soupisu pozůstalosti, či bude za dluhy zůstavitele odpovídat neomezeně. Dnes je však dědický nápad upraven tak, že dědické právo vzniká smrtí zůstavitele, a pokud dědic dědictví přijmout

nechce, je po něm vyžadována aktivita v podobě odmítnutí dědictví. V případě, že bude pasivní i ohledně výhrady soupisu pozůstalosti, platí, že si jí dědic nevyhradil. Existuje zde tedy nevhodná kombinace aktivity a pasivity, která jde zcela k tíži dědice.

Zároveň je terčem kritiky také úprava vypořádávání se s předlouženou pozůstalostí. V nové úpravě není zahrnuta dohoda přenechání předlouženého dědictví (dnes pozůstalosti) věřitelům k úhradě dluhů. Ačkoli ji občanský zákoník nevylučuje, vede k jejímu dosažení značně složitý postup. Zákon upravuje pouze zdlouhavou likvidaci pozůstalosti. Prodlužuje se tak doba uspokojení pohledávek a také může dojít ke znehodnocování majetku zůstavitele. Bylo by vhodné, aby zákonodárce zvážil úpravu této dohody i v nynějším občanském zákoníku pro snadnější řešení v případech předloužené pozůstalosti.

Výrazné rozšíření úpravy dědického práva je však velice vítané. Je nesporné, že vzhledem k obnovení soukromého vlastnictví musela tato část občanského práva dostat změny. Stejně tak bylo potřeba posílit postavení věřitelů, kteří za dob socialistického práva neměli mnoho možností k ochraně svých pohledávek. Zároveň však došlo k nepřiměřenému oslabení pozice dědiců. Ačkoli profesor Eliáš argumentuje zahraniční právní úpravou a potřebou se s ní sladit, nemyslím si, že byla zvolena nejlepší cesta.

Instituty, které momentálně slouží věřitelům k ochraně jejich pohledávek, jsou vhodným a dostatečným řešením těchto nepříjemných právních událostí. Stejně tak vítám prodloužení promlčecí lhůty speciálně pro případy přechodu dluhu na dědice, jakožto ochranu věřitele a částečně také soudů. Smrt je nevyhnutelným okamžikem v životě každého z nás a nese s sebou mnoho následků, bylo by proto dle mého názoru vhodné, aby jedním z nich nebyla *ex lege* odpovědnost zůstavitelových nejbližších za jeho dluhy v celém rozsahu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- **ČR** - Česká republika
- **NS** - Nejvyšší soud ČR
- **LZPS** - ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- **Obecný zákoník občanský, o.z.o.** - Občanský všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie), vydaný císařským patentem č. 946/1811 Sb. zák. soud.
- **Recepční zákon** - zákon č. 11/1918, o zřízení samostatného státu Československého
- **Vládní návrh** - Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937
- **OZ 1950** - zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **OZ 1964** - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **OZ, OZ 2012, občanský zákoník** - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **OSŘ, občanský soudní řád** - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- **ZŘS, zákon o zvláštních řízeních soudních** - zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních
- **ZMPS** - zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
- **Zákon o státním notářství** - zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím
- **Notářský řád** - zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
- **Jednací řád pro okresní a krajské soudy** - vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- **Zákon o obchodních společnostech** - zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
- **Daňový řád** - zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
- **Zákon o přestupcích** - zákon č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

1. BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2.
2. BÍLEK, Petr a Martin ŠEŠINA. *Dědické právo v předpisech let 1925-2001*. Praha: C.H. Beck, 2001. Zákony s poznámkami (C.H. Beck). ISBN 80-7179-590-9.
3. BYSTRICKÝ, Rudolf. *Příručka mezinárodního práva soukromého: (učební text pro právnickou fakultu)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.
4. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
5. ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-013-4.
6. FIALA, Roman. *Občanský zákoník IV: dědické právo (§ 1475-1720) : komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-570-1.
7. HORÁK, Ondřej. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-189-2.
8. HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část: absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-718-4.
9. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.
10. KINDL, Milan a Aleš ROZEHNAL. *Občanský zákoník. Praktický komentář*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 978-80-7380-742-9
11. KNAPP, Viktor a Štefan LUBY, ed. *Československé občanské právo*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1974. Právnická edice.
12. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-231-5.
13. KUČERA, Zdeněk. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-317-6.
14. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.
15. MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.

16. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-003-1.
17. MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-79-0.
18. NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5168-9.
19. PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1.
20. ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936.
21. SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-146-7.
22. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.
23. SPÁČIL, Jiří. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474) : komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-499-5.
24. SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.
25. SVOBODA, K.; TLÁŠKOVÁ, Š.; VLÁČIL, D. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.
26. ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník, Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-579-5.
27. TILSCH, Emanuel, HORÁK, Ondřej, ed. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-713-3.
28. WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-299-8.
29. WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. *Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1.

30. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5.

Odborné články

31. BARTOŠ, J. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam. 2013, č. 6, s. 16-21
32. BREJLOVÁ, K. *Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele*. Ad Notam, 2014, č. 1, s. 12.
33. BRIM, L. *K přechodu dluhů zůstavitele na dědice*. Ad Notam. 2017, č. 4, s. 3-5.
34. COUFOVÁ, K.; COUF, P. *Dědění a daně*. Ad Notam. 2014, roč. 20, č. 2, s. 11-20.
35. KLEIN, Šimon. *Zcižení dědictví/ zcižení dědického práva*. Ad Notam. 2017, č. 5, s. 3-4
36. NÝVLTOVÁ, M. *Výbrada soupisu pozůstalosti v praxi*. Ad Notam. 2018, č. 3, s. 18-20.
37. SVOBODA, J.; MUZIKÁŘ, M. *Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam. 2015, č. 3, s. 7-13
38. ŠEŠINA, M. *Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam. 2015, č. 4, s. 8-11
39. ŠEŠINA, M. *Urychlení likvidace pozůstalosti*. Ad Notam. 2015, č. 2, s. 8-1.
40. ŠEŠINA, M. *Vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti*. Ad Notam. 2014, č. 3, s. 3-4
41. WAWERKA, K. *Co předcházelo historickému datu 1. 1. 1993*. Ad Notam. 2018, č. 3, s. 37-40

Ostatní zdroje

42. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.
43. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – obecná část.
44. Vaši notáři, Notářský komora České republiky. *Věřejný seznam listin o manželském majetkovém režimu*, 2018 [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_502-verejny-seznam-listin-o-manzelskem-majetkovem-rezimu
45. TAJOVSKÁ, K. *Modifikace SJM a její účinky*. 2015. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/modifikace-sjm-a-jeji-ucinky-97299.html>
46. DOBIÁŠ, Michal. *Soupis majetku zůstavitele - omezení plné odpovědnosti dědiců za zděděné dluhy podle českého práva*. 2018. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/soupis-majetku-zustavitele-omezeni-plne-odpovednosti-dedicu-za-zdedene-dluhy-podle-ceskeho-prava>

Právní předpisy

47. Občanský všeobecný zákoník občanský, vydaný císařským patentem č. 946/1811 Sb. zák. soud.
48. Zákon č. 11/1918, o zřízení samostatného státu československého
49. Vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937
50. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
51. Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím
52. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
53. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
54. Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
55. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
56. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
57. Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
58. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
59. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
60. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
61. Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
62. Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních
63. Zákon č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

SEZNAM SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ

1. C 12450 - Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2436/2011.
2. C 15978 - Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5755/2015.
3. NS 1727/2018 - Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018.
4. NSS 1338/2007 Sb. - Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2007, sp. zn. 8 As 17/2007-135.
5. NSS 1970/2013 - Usnesení Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 14. 2. 2013, sp. zn. 7 As 3/2013-17.
6. R 26 - Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 12. 1945, sp. zn. R I 454/44.
7. R 53/2015 civ. - Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4165/2013.
8. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 1996 sp. zn. 24 Co 206/96
9. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 1997 sp. zn. 24 Co 331/97.
10. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 1999, sp. zn. 24 Co 29/99
11. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 6. 2002, sp. zn. 24 Co 127/2002.
12. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 7. 2012 sp. zn. 2 VSOL 327/2012-B-72.
13. Vážný 17447 - Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3. 11. 1939, sp. zn. R I 566/39.

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje tématu postavení věřitelů zůstavitele v pozůstalostním řízení, které prošlo s úpravou aktuálního občanského zákoníku velkou změnou. Úprava dědického práva a s tím i postavení věřitelů v pozůstalostním řízení za dob socialismu byla tristní, proto bylo této změny potřeba. Možnosti věřitele v ochraně jeho pohledávek v případě skonu dlužníka byly rozšířeny pomocí mnoha nových i staronových institutů. Společně s tím byla rozšířena i odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele. V rámci diplomové práce jsou zpracovány názory odborné veřejnosti, které jsou velice často odlišné, či dokonce zcela protichůdné. Součástí práce je analýza těchto názorů a hledání vhodného východiska. Práce je členěna do šesti kapitol. První pojednává o právu dědickém jakožto absolutním majetkovém právem, tedy právem, jež působí *erga omnes*. Zároveň vymezuje pojmový rozdíl mezi dědictvím a pozůstalostí, které byly do občanského práva zavedeny s účinností občanského zákoníku. Kapitola druhá se věnuje genezi přechodu dluhů zůstavitele na dědice a postavení věřitelů v dobách minulých. Historická kapitola shrnuje úpravu hmotněprávní i procesněprávní, bez které by celé dědické (dnes pozůstalostní) řízení nebylo možné. Stěžejní třetí kapitola analyzuje možnosti věřitelů pro ochranu jejich pohledávek. Postupně jsou v rámci této kapitoly rozebrány jednotlivé instituty, sloužící k lepšímu postavení věřitelů při smrti jejich dlužníka. Čtvrtá kapitola nastiňuje účastenství věřitelů a kroky dědiců, správce pozůstalosti, či jiných osob v rámci řízení o pozůstalosti, díky kterým se věřitelé o probíhajícím řízení mohou dozvědět a stát se tak jeho součástí. Současně jsou rozebrány některé druhy pohledávek, se kterými bývají často spojeny nepříjemnosti. Předposlední kapitola se věnuje postavení dědiců a jejich možnostem, jak naložit s dědictvím, mají-li podezření, že je pozůstalost předlužena, nemají o ni žádné informace, případně jsou pouze ostražiti a chtějí chránit svůj majetek. V této kapitole je také věnován prostor odúmrti, tedy odpovědnosti státu jakožto dědice za dluhy zůstavitele. Finální kapitola diplomové práce pojednává o likvidaci pozůstalosti jakožto hlavním způsobu vypořádání s předluženou pozůstalostí. Cílem bylo zmapovat postup celým likvidačním řízením a osud pohledávek věřitelů dlužníka, jehož pozůstalost jest předlužená.

NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Status of creditors of the testator in the estate proceedings

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the topic of the status of creditors of the testator in the estate proceedings, which has undergone a major change with the modification of the current Civil Code. Adjustment of inheritance law and, with it, the position of creditors in the estate proceedings during the period of socialism was dismal, so this change was needed. The ability of creditor to protect his debts in the case of the debtor's death has been extended by many new and old-age institutions. Together with that, the responsibility of the heirs for the testator's debts was extended. The diploma thesis deals with the opinions of the professional public, which are often very different or even contradictory. Part of this work is an analysis of these opinions and searching for a suitable starting point. The thesis is divided into six chapters. The first deals with inheritance law as an absolute property right, that is, the law that works *erga omnes*. It also defines the conceptual difference between inheritance and estate introduced into civil law with the effect of the Civil Code. The second chapter deals with the genesis of the transition of testator's debts to the heirs and the position of creditors in the past. The historical chapter summarizes both substantive and procedural law, without which the entire inheritance (now estate) procedure would not be possible. The third chapter analyzes the possibilities of creditors to protect their claims. In the course of this chapter, the individual institutes used to improve the position of creditors at the death of their debtor are gradually analyzed. The fourth chapter outlines the creditors' participation and the actions of the heirs, the estate manager, or other persons in the estate proceedings, through which creditors can learn about the ongoing proceedings and become part of it. Also, some types of receivables are discussed, with which there are often inconveniences. The penultimate chapter is devoted to the position of heirs and their possibilities of dealing with the heritage, if they suspect that the estate is overextended, they have no information about it or are only vigilant and want to protect their property. In this chapter is a part devoted to the caducum, that is, the state's responsibility as heir to the debtor's debts. The final chapter of the thesis deals with the liquidation of the estate as the main way of dealing with the overextended estate. Purpose of the chapter was mapping of the procedure through the entire liquidation proceedings and the fate of the debtors' claims of the debtor, whose estate is overextended.

KLÍČOVÁ SLOVA/ KEY WORDS

Věřitelé - Creditors

Pozůstalost - Estate

Dluhy – Debts

Postavení věřitelů - Status of creditors

Pozůstalostní řízení - Estate proceedings